

ΕΑΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ

Μάιος 2017

Δημοσιονομικό Συμβούλιο

Λεωφόρος Στροβόλου 53

Κτήριο Victory

2018 Στρόβολος, Λευκωσία

Ιστοσελίδα: www.fiscalcouncil.gov.cy

Τηλ.: 22606627, Φαξ: 22606656

Περιεχόμενα

Ετοιμασία και Έγκριση της Έκθεσης.....	4
Σύνοψη	5
Ανταγωνιστικότητα και μακροοικονομικές ανισορροπίες	7
Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών	7
Αξιολόγηση κρατικών δαπανών.....	9
Μισθολογικές αναβαθμίσεις	9
Στατιστικά στοιχεία	10
Ψηλό κόστος χαμηλή απόδοση.....	11
Γήρανση και προκλήσεις στα συστήματα συνταξιοδότησης και υγείας	13
Σύστημα υγείας	13
Αποταμίευση νοικοκυριών.....	14
Οι προκλήσεις από την εκμετάλλευση φυσικών πόρων	16
Τομέας τηλεπικοινωνιών	18
Δημόσιο χρέος.....	19
Πιστοληπτική ικανότητα	19
Τήρηση θεσμικού πλαισίου ΕΕ.....	20
Ανώτατα όρια και δημοσιονομικά αποτελέσματα 2016-2018.....	22
Ανώτατα όρια Δημοσίων Δαπανών.....	22
Αξιολόγηση δημοσιονομικών αποτελεσμάτων 2016	26
Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος.....	30
Μακροοικονομικές προβλέψεις	32
Πρόσφατες εξελίξεις	32
ΚΟΕ – Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας και Οικονομικές Προοπτικές	32
Εαρινές προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής	32
Τελευταίες εκτιμήσεις Eurostat και Στατιστικής Υπηρεσίας.....	34
Αξιολόγηση βαθμού μεροληψίας προβλέψεων	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	43
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ	45
ΕΚΤΙΜΗΣΗ.....	46
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	47
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ	47
ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	52
ΝΕΟΤΕΡΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ	52

Έγκριση Εαρινής Έκθεσης 2017

Η Έκθεση εγκρίθηκε ομόφωνα από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, την 31η Μαΐου 2017. Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο αναγνωρίζει τη συνεισφορά της Γραμματείας στην ετοιμασία της Έκθεσης.

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο

Δημήτρης Γεωργιάδης
Πρόεδρος

Μάριος Ζαχαριάδης
Μέλος

Άλκης Λοϊζίδης
Μέλος

Η Γραμματεία

Δαμιανός Δαμιανού και Φρόσω Μανωλούδη

Σημειώσεις

Η Έκθεση ετοιμάστηκε με στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι την 17^η Μαΐου 2017.

Πηγή φωτογραφιών: Αρχείο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Σύνοψη

- Το Συμβούλιο θεωρεί ότι το ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον και τα θετικότερα των αναμενόμενων στοιχεία για την οικονομία, παρά τις αντιδράσεις και διεκδικήσεις από οργανωμένα σύνολα, δημιουργούν καλύτερες συνθήκες για τη λήψη μέτρων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Εκφράζεται η έντονη ανησυχία ότι η επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και η έναρξη της προεκλογικής περιόδου θα εμποδίσουν την οποιαδήποτε μεταρρυθμιστική προσπάθεια.
- Η Έκθεση του Μηχανισμού Επαγρύπνησης για τη Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών και παρά τη βελτίωση που αποτυπώνεται σε σημαντικό αριθμό μακροοικονομικών δεικτών, δείχνει ότι κάποιοι δείκτες (π.χ. ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, διεθνής επενδυτική θέση, χρέος ιδιωτικού τομέα), παραμένουν πέραν από τα ενδεικτικά επιτρεπόμενα όρια.
- Το Συμβούλιο εκφράζει την έντονη ανησυχία για τις πρόσφατες αναβαθμίσεις ή την πρόθεση αναβαθμίσεων απολαβών στο δημόσιο. Επαναλαμβάνεται η επιτακτική αναγκαιότητα δημιουργίας ενός κατάλληλου μηχανισμού καθορισμού των αμοιβών για κάθε θέση στο δημόσιο τομέα. Ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια, σαφήνεια και μεταξύ άλλων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη:
 - Τα απαιτούμενα προσόντα
 - Την απαιτούμενη πείρα
 - Το βαθμό ευθύνης και δυσκολίας των καθηκόντων
 - Την παραγωγικότητα
 - Τις αντίστοιχες αμοιβές στον ιδιωτικό τομέα, στην ΕΕ και ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη
 - Τις δυνατότητες των δημόσιων οικονομικών και την κατάσταση της οικονομίας
- Το Συμβούλιο χαιρετίζει την απόφαση της κυβέρνησης να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα αξιολόγησης των κρατικών δαπανών (Value for money review). Ήδη αριθμός κρατών μελών της ΕΕ εφαρμόζει τέτοιες διαδικασίες, οι οποίες συμπληρώνουν και συμβάλουν στις προσπάθειες συγκράτησης των κρατικών δαπανών, διασφαλίζοντας ότι ο πολίτης θα λαμβάνει τις καλύτερες υπό τις περιστάσεις υπηρεσίες.
- Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι συνολικές κρατικές δαπάνες συγκρίνονται ευνοϊκά με το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Εξαιρουμένων των κρατικών δαπανών για κοινωνική προστασία οι οποίες δεν αποτελούν λειτουργικό έξοδο, τότε το κόστος της κρατικής μηχανής βρίσκεται στο μέσο όρο της Ευρωζώνης. Αναλογικά μεγαλύτερο μέρος των κρατικών δαπανών καταλήγει σε αμοιβές προσωπικού και των κοινωνικών παροχών σε συντάξεις του δημόσιου τομέα.
- Η τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «The 2015 Ageing Report» τονίζει τις συγκριτικά μεγαλύτερες προκλήσεις για την Κύπρο από την αναμενόμενη γήρανση του πληθυσμού. Οι προκλήσεις αυτές αφορούν τα συστήματα υγείας και συνταξιοδότησης. Η αναλογία δυνητικά εργαζομένων προς εξαρτόμενα άτομα θα μειωθεί δραματικά. Χωρίς τη λήψη μέτρων οι αναγκαίες συνεισφορές θα αυξηθούν αναλόγως.
- Το Συμβούλιο εκφράζει την ανησυχία του για τα πολύ χαμηλά ποσοστά αποταμίευσης των νοικοκυριών. Παράλληλα, μετά την κρίση περίοδο έχουν αποσυρθεί από συνταξιοδοτικά ταμεία (Ταμεία προνοίας ή αποταμιευτικές ασφάλειες ζωής) περίπου 2 δισεκατομμύρια

ευρώ. Ο κίνδυνος μη διασφάλισης επαρκούς σύνταξης για τις σημερινές γενιές είναι πλέον ορατός. Η προσπάθεια ενίσχυσης και μεταρρύθμισης του θεσμικού πλαισίου συνταξιοδότησης είναι ένα θετικό βήμα το οποίο θα πρέπει να επιταχυνθεί.

- Οι ιδιαιτερότητες του τομέα της υγείας σε συνδυασμό με τις προβλεπόμενες δημογραφικές αλλαγές δημιουργούν μεγαλύτερες προκλήσεις στον τομέα της υγείας στην Κύπρο. Η ηλικιακή ομάδα με τις μεγαλύτερες ανάγκες λήψης υπηρεσιών υγείας είναι οι υπερήλικες (άτομα πέραν των 80 ετών). Στην Κύπρο σήμερα για κάθε υπερήλικα συνεισφέρουν 21,7 δυνητικά εργαζόμενοι. Μέχρι το 2060 η αναλογία αυτή θα μειωθεί κάτω από το ένα τρίτο της σημερινής. Δηλαδή, μόνο από τη δημογραφική αλλαγή η συνεισφορά των δυνητικά εργαζομένων θα υπέρ-τριπλασιαστεί. Σε αυτό θα πρέπει να προστεθούν τα άγνωστα κόστη των νέων θεραπειών, συμπεριλαμβανομένων των φαρμάκων. Το Συμβούλιο αναγνωρίζει τις προκλήσεις που υπάρχουν θεωρώντας ότι θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση σε θέματα αξιολόγησης των υπηρεσιών και ελέγχου τους κόστους.
- Το Συμβούλιο χαιρετίζει την έγκαιρη προσπάθεια υιοθέτησης ενός αποτελεσματικού πλαισίου διαχείρισης των εσόδων από φυσικούς πόρους (εκμετάλλευση υδρογονανθράκων), όπως και του κρατικού ταμείου επενδύσεων. Επίσης, κρίνει σκόπιμο να επαναλάβει τους κινδύνους από τη δημιουργία μόνιμων κρατικών δαπανών βασιζόμενες στα έσοδα από τους φυσικούς πόρους όπως και στην ανάγκη υιοθέτησης βέλτιστων πρακτικών για την αποφυγή της Ολλανδικής Ασθένειας.
- Τονίζεται ότι παρά τις προσπάθειες που γίνονται για εκσυγχρονισμό της CYTA η τελευταία συνεχίζει να χάνει μερίδια έναντι των ανταγωνιστών της σε όλους τους τομείς που δραστηριοποιείται. Αυτό μειώνει την αξία της και τη δυνατότητα εκσυγχρονισμού.
- Το δημόσιο χρέος κατέγραψε μικρή αύξηση κατά το 2016 από 107% σε 108%. Το καθαρό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, αφαιρουμένων των ρευστών ταμειακών αποθεμάτων, ανήλθε στο 102% στο τέλος του 2016 σε σχέση με 105% στο τέλος του 2015. Ποσοστό που μαζί με το ψηλό ιδιωτικό χρέος συνεχίζει να καθιστά την κυπριακή οικονομία ιδιαίτερα ευάλωτη σε εξωτερικά σοκ. Για τον λόγο αυτό το Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο να επαναλάβει την αναγκαιότητα άμεσης μείωσης του χρέους όσο το εξωτερικό περιβάλλον παραμένει θετικό.
- Σύμφωνα με τα αναμενόμενα πλεονάσματα και τα ρευστά διαθέσιμα υπολογίζεται ότι ο σχεδιασμός της Κυβέρνησης για επίτευξη των στόχων μείωσης του δημόσιου χρέους όπως καταγράφεται στο ΣΠΔΠ 2018-2020 κρίνεται υλοποιήσιμος.
- Το ευνοϊκότερο, του αναμενόμενου, μακροοικονομικό περιβάλλον που καταγράφηκε κατά την διάρκεια του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής (ΠΟΠ) συνεχίζεται. Σε συνδυασμό με τα μέτρα που έχουν ληφθεί συνέβαλε στην υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί όπως και στην τήρηση των κανονισμών του εθνικού και ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου. Με βάση τις τρέχουσες εξελίξεις στην οικονομία και το δημοσιονομικό σχεδιασμό της κυβέρνησης ο κίνδυνος απόκλισης από τους κανονισμούς του εθνικού και ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου είναι περιορισμένος. Μειωμένος σε σχέση με το φθινόπωρο είναι ο κίνδυνος παρέκκλισης από το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Στόχο για το 2017.

Ανταγωνιστικότητα και μακροοικονομικές ανισορροπίες

Παρά την βελτίωση στη δημοσιονομική εικόνα της Κύπρου και τα θετικά βήματα που έχουν προωθηθεί στο δημόσιο τομέα (π.χ. αποσπάσεις, διαδικασίες αξιολόγησης κρατικών δαπανών – value for money review κ.α.), εντούτοις οι περισσότεροι δείκτες συνεχίζουν να αναδεικνύουν τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Αυτό αναδεικνύει την αναγκαιότητα προώθησης περαιτέρω μεταρρυθμίσεων.

Το Συμβούλιο θεωρεί ότι το ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον μαζί με τα θετικότερα των αναμενόμενων στοιχεία για την οικονομία, παρά τις αντιδράσεις και διεκδικήσεις από οργανωμένα σύνολα, δημιουργούν καλύτερες συνθήκες για τη λήψη μέτρων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Εντούτοις εκφράζεται η έντονη ανησυχία ότι η επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με την έναρξη της προεκλογικής περιόδου θα εμποδίσουν την οποιαδήποτε μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών

Η Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών (DMA) αποσκοπεί στην πρόληψη οικονομικών κρίσεων μέσω της έγκαιρης αναγνώρισης και αποτελεσματικής διόρθωσης των μακροοικονομικών ανισορροπιών στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύονται στην Έκθεση του Μηχανισμού Επαγρύπνησης (EME) 2017, Alert Mechanism Report 2017¹ για τη DMA, παρά τη βελτίωση που αποτυπώνεται σε σημαντικό αριθμό μακροοικονομικών δεικτών της κυπριακής οικονομίας, διαφαίνεται ότι μερικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται για αυτή την ανάλυση, παραμένουν πέραν από τα ενδεικτικά επιτρεπόμενα όρια (γαλάζια σκίαση στον Πίνακα που ακολουθεί).

Αποτυπώνεται από τη συνολική εικόνα ότι η κυπριακή οικονομία συνεχίζει να παρουσιάζει σημαντικές ανισορροπίες, παρά το ότι που έχουν διορθωθεί ή παρουσίασαν βελτίωση σε σημαντικό βαθμό μακροοικονομικοί δείκτες όπως η ανεργία, οι επενδύσεις, η κατανάλωση και οι δημοσιονομικοί δείκτες. Σε κάποιους από τους δείκτες, μεταξύ των οποίων το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η διεθνής επενδυτική θέση και το χρέος ιδιωτικού τομέα, φαίνεται ότι το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται και αποτελεί όχι περιστασιακό φαινόμενο.

¹ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7734038/2-16112016-BP-EN.pdf/83d7d0a3-d726-42a7-b8bc-90330c93b935>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ									
Κατηγορία Δείκτη	Περιγραφή Δείκτη	Όρια	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-4% μέχρι 6% του ΑΕΠ	-11.7	-11.5	-7.7	-7.1	-5	-5.1	-4.1
	Καθαρή ΔΕΘ	-35% του ΑΕΠ	-100.3	-111.2	-129.9	-129.2	-138.9	-147.3	-130.3
	Πραγματική Σταθμισμένη Ισοτιμία	Ευρώ +/-5%, Εκτός Ευρώ +/-11%	3.5	0.0	-3.0	-5.9	-0.8	-1.7	-6.2
	Μερίδια Εξαγωγών	-6%	-9.0	-15.7	-11.2	-21.5	-14.6	-23.7	-16.8
	Μοναδιαίο Εργατικό Κόστος	Ευρώ +9%, Εκτός Ευρώ +12%	12.4	10.6	9.4	3.1	-2.3	-7.8	-10.5
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ	Δείκτης Τιμών Κατοικιών	+6%	-6.6	-7.6	-4.5	-5.4	-4.1	-1.3	2.9
	Δανειοδοτική Ροή προς Ιδιωτικό Τομέα	+14%	7.9	13.2	13.0	15.5	-11.7	0.2	4.4
	Χρέος Ιδιωτικού Τομέα	+133%	306.0	315.6	321.6	327.4	340.9	354.3	353.7
	Δημόσιο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	+60%	53.4	55.8	65.2	79.3	102.2	107.1	107.5
	Ποσοστό Ανεργίας	+10%	4.3	5.1	6.5	8.7	11.9	14.6	15.7
	Σύνολο Υποχρεώσεων Χρηματοπιστωτικού Τομέα	+16,5%	11.6	8.4	-6.1	6.3	-15.0	-3.5	2.8
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ/ ΑΝΕΡΓΙΑ	Ποσοστό συμμετοχής, % του συνολικού πληθυσμού ηλ. 15-64	-0,2 π.μ.	0.0	-0.3	-0.1	0.5	0.0	0.8	0.4
	Ποσοστό μακροχρόνια άνεργων, % του ενεργού πληθυσμού ηλ. 15-74	0,5 π.μ.	-0.3	0.6	1.1	3.0	4.8	6.1	3.2
	Ποσοστό άνεργων νέων, % του ενεργού πληθυσμού ηλ. 15-24	2 π.μ.	3.8	6.4	13.4	13.9	22.3	13.6	5.1

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις τόσο του Συμβουλίου όπως και άλλων θεσμών, η συνέχιση ή η επιδείνωση αυτών των ανισορροπιών πιθανόν να πλήξει περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στο σύνολο της. Πιθανόν ακόμη να οδηγήσει σε εκ νέου αποσταθεροποίηση των κυριότερων μακροοικονομικών και δημοσιονομικών δεικτών, με αποτέλεσμα την απώλεια της οικονομικής αξιοπιστίας και της επιδείνωσης του οικονομικού περιβάλλοντος.

Είναι άποψη του Συμβουλίου ότι λόγω της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις σε νευραλγικούς τομείς της οικονομίας, οι οποίες θα οδηγήσουν σε εξομάλυνση των στρεβλώσεων και τη σταδιακή εξισορρόπηση των ανισορροπιών θα πρέπει να αποτελέσει πολιτική και καθολική προτεραιότητα.

Αξιολόγηση κρατικών δαπανών

Το Συμβούλιο εκφράζει έντονη ανησυχία για τις πρόσφατες αναβαθμίσεις ή την πρόθεση για αναβάθμιση μισθών στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα χωρίς να προηγηθεί η θεσμοθέτηση ενός αποτελεσματικού μηχανισμού καθορισμού των απολαβών για όλες τις θέσεις.

Παράλληλα το Συμβούλιο χαιρετίζει την απόφαση της κυβέρνησης να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα αξιολόγησης των κρατικών δαπανών (Value for money review). Είδη αριθμός κρατών μελών της ΕΕ εφαρμόζουν τέτοιες διαδικασίες, οι οποίες συμπληρώνουν και συμβάλουν στις προσπάθειες της συγκράτησης των κρατικών δαπανών. Παράλληλα επιδιώκεται η διασφάλιση ότι ο πολίτης θα λαμβάνει τις καλύτερες υπό τις περιστάσεις υπηρεσίες. Η όλη προσέγγιση και η σημασία της άσκησης περιγράφεται σε οικονομική μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Αξιολογήσεις κρατικών δαπανών. Σχεδιασμός, προσέγγιση και εφαρμογή²». Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται πιλοτικά στην Κύπρο. Αυτό θα πρέπει να επεκταθεί το συντομότερο δυνατό στο σύνολο της γενικής κυβέρνησης. Σημαντικό είναι ότι θα συμπληρώσει τον προαναφερθέν μηχανισμό καθορισμού απολαβών.

Μισθολογικές αναβαθμίσεις

Η διαδικασία που ακολουθείται το τελευταίο διάστημα, δηλαδή η πραγματοποίηση διαπραγματεύσεων με μεμονωμένα οργανωμένα σύνολα με στόχο την παραχώρηση αυξήσεων με επιλεκτικές συγκρίσεις ή σε αντάλλαγμα με την προώθηση μεταρρυθμίσεων δύναται να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα. Όχι μόνο μπορεί να οδηγήσει σε δημοσιονομικό εκτροχιασμό, αλλά ταυτόχρονα θα θέσει σε κίνδυνο την προσπάθεια των μεταρρυθμίσεων, προκαλώντας προβλήματα αποτελεσματικότητας τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Επιπρόσθετα η πρακτική αυτή δημιουργεί προηγούμενο, προκαλώντας άλλα οργανωμένα σύνολα να ακολουθήσουν την ίδια τακτική, κάτι το οποίο ήδη έχει καταγραφεί. Η συνέχιση της διατήρησης και της διεύρυνσης του χάσματος των απολαβών μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, στερεί αναγκαίο προσωπικό από παραγωγικές θέσεις της οικονομίας με μακροχρόνιες αρνητικές συνέπειες.

Το Συμβούλιο επαναλαμβάνει για πολλοστή φορά την επιτακτική ανάγκη δημιουργίας ενός κατάλληλου μηχανισμού καθορισμού των αμοιβών για κάθε θέση στο δημόσιο τομέα. Ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια και σαφήνεια. Μεταξύ άλλων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη:

- Τα απαιτούμενα προσόντα
- Την απαιτούμενη πείρα
- Το βαθμό ευθύνης και δυσκολίας των καθηκόντων
- Την παραγωγικότητα
- Τις αντίστοιχες αμοιβές στον ιδιωτικό τομέα, στην ΕΕ και ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη
- Τις δυνατότητες των δημόσιων οικονομικών και την κατάσταση της οικονομίας

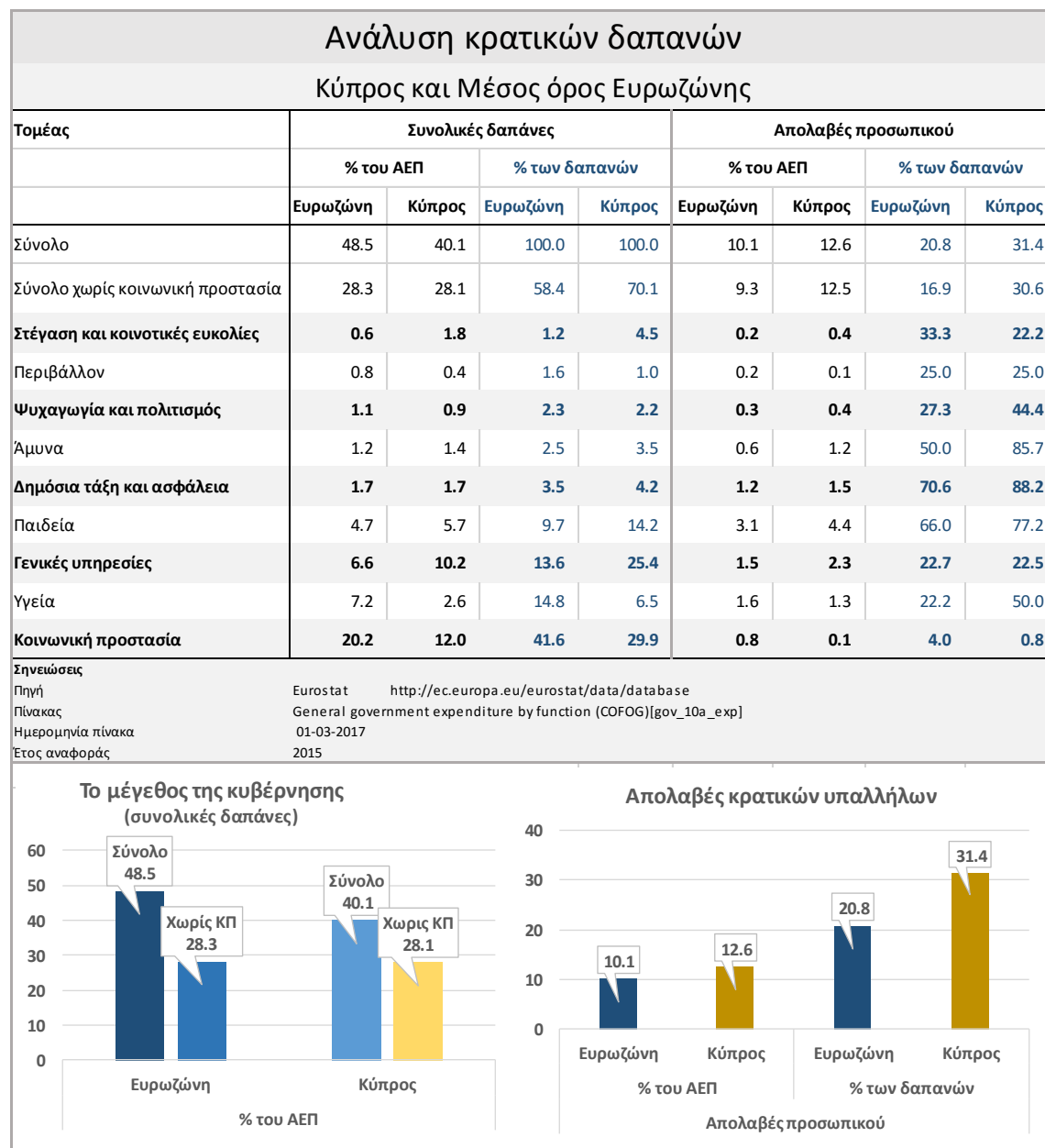
Το σύστημα αυτό θα πρέπει να τεθεί σε ισχύ μαζί με έναν επίσης επιστημονικά θεσμοθετημένο μηχανισμό κινητικότητας, ανέλιξης, προαγωγής, όπως και διασφάλισης της σταθερότητας των δημόσιων οικονομικών. Μέσω ενός επιστημονικά καταρτισμένου μηχανισμού θα τερματιστεί η ισοπεδωτική προσέγγιση που ακολουθείται σήμερα. Πέραν των πιο πάνω θα δοθούν περισσότερα ορθολογιστικά κίνητρα στους ίδιους τους υπαλλήλους, τερματίζοντας τα φαινόμενα δυσμενούς διάκρισης κατά των ικανότερων.

² http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2014/pdf/ecp525_en.pdf

Καταληκτικά θα ενισχύσει τη θέση της εκάστοτε κυβέρνησης κατά τις διαπραγματεύσεις για παραχώρηση αυξήσεων η οποία θα μπορεί να αντιστέκεται πιο αποτελεσματικά σε παράλογες ή λαϊκίστικες διεκδικήσεις. Αντίστροφα θα μπορεί να αιτιολογεί πειστικά την παραχώρηση αυξήσεων όταν και όπου χρειάζεται.

Στατιστικά στοιχεία

Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι συνολικές κρατικές δαπάνες στην Κύπρο αρχικά συγκρίνονται ευνοϊκά με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Αν εξαιρέσει κάποιος τις δαπάνες για κοινωνική προστασία οι οποίες δεν αποτελούν λειτουργικό έξοδο αλλά μεταφορά πλούτου το κόστος της κρατικής μηχανής κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα.

Ο πιο πάνω πίνακας, τα γραφήματα που ακολουθούν, όπως και αυτά που παρουσιάζονται στο σχετικό **Παράρτημα 1: «Μεταρρυθμίσεις»** μπορούν να αποτελέσουν βάση για την επαναξιολόγηση των κρατικών δαπανών της Κύπρου. Αυτή η αξιολόγηση θα πρέπει να γίνει όχι μόνο με οικονομικά αλλά και με ποιοτικά κριτήρια.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην κατανομή των κρατικών δαπανών για κάθε τομέα, εφόσον η Κύπρος, παρά τις περικοπές φαίνεται να συνεχίζει να ξοδεύει αναλογικά πολύ ψηλότερα για την κάλυψη των απολαβών του προσωπικού απ' ό,τι στην Ευρωζώνη.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στις δαπάνες κοινωνικής προστασίας συμπεριλαμβάνονται τα συνταξιοδοτικά ωφελήματα του δημόσιου τομέα. Στην περίπτωση της Κύπρου το ποσό αυτό υπολογίζεται ότι ανέρχεται περίπου στο 30% των συνολικών δαπανών κοινωνικής προστασίας.

Ψηλό κόστος χαμηλή απόδοση

Όσον αφορά την παιδεία, υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία τόσο για τις δαπάνες όσο και για τα ποιοτικά αποτελέσματα, ενώ για άλλους τομείς της κυβέρνησης υπάρχουν περιορισμένα στοιχεία. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η επιτάχυνση της εφαρμογής του προγράμματος αξιολόγησης των κρατικών δαπανών.

Δημόσια τάξη και ασφάλεια

Αναφέρεται ότι στην Κύπρο δαπανούνται ως ποσοστό του ΑΕΠ στον τομέα της Δημόσιας Τάξης και Ασφάλειας 20% περισσότερα από το μέσο όρο της ΕΕ. Αναλογικά 25% περισσότερα καταλήγουν σε κόστος προσωπικού. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat που αφορούν την περίοδο 2010-12³ στην Κύπρο αντιστοιχούν 631 αστυνομικοί για κάθε 100 χιλιάδες κατοίκους. Η αναλογία αυτή είναι με διαφορά η ψηλότερη στην ΕΕ, με την Ισπανία να ακολουθεί με 534, ενώ η αναλογία στη Μάλτα είναι μόλις 460 ανά 100 χιλιάδες.

Παιδεία

Ανάλογες μελέτες, με αυτές του τομέα της Παιδείας που παρουσιάζονται πιο κάτω, θα πρέπει να γίνουν για όλους τους τομείς της κρατικής μηχανής, ώστε να διασφαλιστεί ότι παρέχονται οι καλύτερες δυνατές υπηρεσίες προς τον απλό πολίτη μέσα στις δυνατότητες των δημόσιων οικονομικών και της οικονομίας γενικότερα.

Οι κρατικές δαπάνες της Κύπρου στην παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανάμεσα στις 3 ψηλότερες της ΕΕ και οι ψηλότερες στην Ευρωζώνη. Ένα πολύ ψηλότερο ποσοστό αφορά τις απολαβές του προσωπικού, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται το συνταξιοδοτικό όφελος. Το ποσοστό των δαπανών για την παιδεία που καλύπτεται από τον κρατικό προϋπολογισμό (κρατικές δαπάνες / άθροισμα κρατικών και ιδιωτικών δαπανών) είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Τα νοικοκυριά στην Κύπρο σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat για το 2012 καλούνται να καλύψουν περίπου το 25%⁴ των δαπανών παιδείας, περίπου 2/3 περισσότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αυτό παρά το ψηλό ποσοστό κρατικής δαπάνης. Ακόμη η Κύπρος συγκαταλέγεται ανάμεσα σε μια ομάδα κρατών της νότιας Ευρώπης στην οποία ανθεί η «σκιώδης παιδεία» (Shadow education). Όπως αναφέρεται σε μελέτη της Σοφίας Ν. Ανδρέου της μονάδας Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου με τίτλο «Analysis of Household Expenditure on Education in Cyprus»⁵, η Ελλάδα με την Κύπρο βρίσκονται στην κορυφή αυτής της ομάδας.

³ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/85/Number_of_police_officers_2004_2012.png

⁴ [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Distribution_of_expenditure_on_education_\(excluding_early_childhood_educational_development\)_by_sector,_2012_\(%C2%B9\)_\(%25_of_combined_public_private_and_international_expenditure_on_education\)_ET15.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Distribution_of_expenditure_on_education_(excluding_early_childhood_educational_development)_by_sector,_2012_(%C2%B9)_(%25_of_combined_public_private_and_international_expenditure_on_education)_ET15.png)

⁵ https://www.uce.ac.cy/erc/documents/Andreou_17-38.pdf

Μελέτη της UNESCO του 2007 με θέμα την «σκιώδη παιδεία» που φέρει τον τίτλο «Το σκιώδες σύστημα παιδείας: Ιδιαίτερα μαθήματα και οι επιπτώσεις στον σχεδιασμό»⁶ διαχωρίζει τους παρόχους σκιώδους παιδείας σε δύο ομάδες. Σε αυτούς που είναι ήδη εκπαιδευτικοί στα σχολεία ή σε αυτούς που δεν έχουν άλλη ενασχόληση. Η Κύπρος συμπεριλαμβάνεται στην πρώτη ομάδα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην έκθεση (σελ. 37) αυτή η κατάσταση «η οποία εντοπίζεται σε μια ανομοιογενή ομάδα χωρών στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η Κύπρος, η Ινδονησία, ο Λίβανος, η Νιγηρία και η Ρωσία, θεωρείται ευρέως ως προβληματική».

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat που αφορούν το 2015 «Annual expenditure on public and private educational institutions compared to GDP per capita»⁷ η συνολική δαπάνη για την παιδεία στην Κύπρο ανέρχεται στο 40,3% του κατά κεφαλή ΑΕΠ, σε σχέση με το 26,9% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ. Δηλαδή στην Κύπρο δαπανούνται αναλογικά 50% περισσότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ενώ σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της PISA⁸ που στόχο έχει την αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων παιδείας σε όλο τον κόσμο, η Κύπρος βρίσκεται πολύ χαμηλότερα από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ (βλέπε τον πίνακα που ακολουθεί). Καταληκτικά, πέραν των πιο πάνω διαπιστώσεων επισημαίνονται οι δύο αναφορές:

- Στην τελευταία εις βάθος ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁹ για την Κύπρο (σελίδα 3) αναφέρεται ότι «ενώ οι δαπάνες στην παιδεία είναι πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, τα αποτελέσματα της παιδείας είναι συγκριτικά φτωχά και η συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής μόρφωσης και εκπαίδευσης είναι χαμηλή. Τα ποσοστά απόκτησης ψηλών επιπέδου τίτλων σπουδών είναι ψηλά, αλλά το ποσοστό των αποφοίτων σε θέματα που αφορούν την καινοτομία είναι συγκριτικά χαμηλά».
- Στην σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Κύπρου για το 2017¹⁰ τονίζεται ότι «η Κύπρος διατηρεί επίπεδο δαπανών στον τομέα της εκπαίδευσης το οποίο είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα είναι χαμηλά και μάλιστα έχουν μειωθεί σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών του ΟΟΣΑ για το 2015, η Κύπρος κατατάσσεται σε μία από τις χαμηλότερες θέσεις στην ΕΕ όσον αφορά το επίπεδο βασικών δεξιοτήτων στα μαθηματικά, τις επιστήμες και την ανάγνωση». Επίσης αναφέρεται ότι «η συνάφεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας είναι περιορισμένη, με αποτέλεσμα υψηλό ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να εργάζεται σε επαγγέλματα για τα οποία δεν απαιτείται κατ' ανάγκη πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης».

PISA 2015

country overview

⁶ <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001184/118486e.pdf>

⁷ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/main-tables>

⁸ <http://www.oecd.org/education/singapore-tops-latest-oecd-pisa-global-education-survey.htm>

⁹ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-cyprus-en.pdf>

¹⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9233-2017-INIT/el/pdf>

Γήρανση και προκλήσεις στα συστήματα συνταξιοδότησης και υγείας

Η γήρανση του πληθυσμού αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν όλες οι χώρες. Εντονότερα είναι τα προβλήματα των αναπτυγμένων χωρών, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Η μείωση του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού και η αύξηση στο προσδόκιμο ζωής μειώνει την αναλογία εργαζομένων/ εξαρτώμενα σημαντικά. Δηλαδή όλο και λιγότεροι εργαζόμενοι θα συνεισφέρουν για κάθε εξαρτώμενο, τόσο στο σύστημα συνταξιοδότησης όσο και στην υγείας.

Όπως φαίνεται στο σχετικό γράφημα για τις Δημογραφικές Αλλαγές μέχρι το 2060, το οποίο ετοιμάστηκε με στοιχεία της Έκθεσης Γήρανσης 2015 (The 2015 Ageing Report) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹¹ οι προκλήσεις για την Κύπρο είναι εξαιρετικά μεγάλες.

Σήμερα για κάθε εξαρτώμενο άτομο, συνεισφέρουν ή αποταμιεύουν 4.9 δυνητικά εργαζόμενοι. Μέχρι το 2060 η αναλογία θα είναι λιγότερη από το μισό. Δηλαδή αναλογικά, αν δεν ληφθούν άλλα μέτρα και δεν δημιουργηθούν επιπρόσθετες ανάγκες, οι συνεισφορές των δυνητικά εργαζομένων θα πρέπει να υπερδιπλασιαστούν.

Σύστημα υγείας

Τα συστήματα υγείας σε όλο τον κόσμο αποτελούν μεγάλη πρόκληση όσον αφορά στον βασικό τους στόχο, δηλαδή την παροχή ενός ελάχιστα αποδεκτού επιπέδου υπηρεσίας σε όλο τον πληθυσμό, χωρίς να δημιουργηθούν δυσβάστακτα κόστη είτε για τα νοικοκυριά είτε για τα δημόσια οικονομικά.

¹¹ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee8_en.pdf

Ο τομέας της υγείας, ως επιχειρηματική δραστηριότητα έχει μια ιδιαιτερότητα που καθιστά την επίλυση των προβλημάτων του πολύ δύσκολη. Σε μεγάλο βαθμό η ζήτηση κατευθύνεται περισσότερο από την προσφορά και λιγότερο από την τιμή. Η ανακάλυψη ενός νέου φαρμάκου ή η εφαρμογή μιας νέας θεραπείας θα αγοραστεί από τους ασθενείς ή από τα συστήματα υγείας, αν όχι σε οποιαδήποτε τιμή, σε τιμές που θα φέρουν τους προϋπολογισμούς στα όρια.

Οι αναλογιστικές μελέτες, είναι αναγκαίες αλλά όχι ικανοποιητικές στον βαθμό που ετοιμάζονται για συνταξιοδοτικά θέματα. Στα τελευταία μπορούν να γίνουν προβλέψεις με σχετικά ικανοποιητική ακρίβεια, οι οποίες θα επιτρέψουν σε άτομα, επιχειρήσεις και στο δημόσιο να υιοθετήσουν έγκαιρα έναν επαρκές σχεδιασμό για τυχόν αποκλίσεις στις προβλέψεις ή από μεταβολές στα δεδομένα. Στον τομέα της υγείας όμως, αυτό μπορεί να γίνει με τα υφιστάμενα δεδομένα αλλά για μικρότερο χρονικό διάστημα. Από την στιγμή που κανένας δεν μπορεί να προβλέψει ποια νέα φάρμακα ή θεραπείες θα ανακαλυφθούν, πόσο αναγκαίες θα είναι, πόσο θα κοστίζουν, ποιες νέες ασθένειες θα εκδηλωθούν, ο οποιοσδήποτε μακροχρόνιος σχεδιασμός σε αυτό το επίπεδο θα είναι περιορισμένης αξίας.

Λόγω της πιο πάνω ιδιαιτερότητας σε συνδυασμό με τις δημογραφικές αλλαγές που έχουν προαναφερθεί οι προκλήσεις στον τομέα της υγείας θα είναι ακόμη μεγαλύτερες. Η ηλικιακή ομάδα με τις μεγαλύτερες ανάγκες λήψης υπηρεσιών υγείας είναι οι υπερήλικες (άτομα πέραν των 80 ετών). Όπως φαίνεται στο πιο πάνω γράφημα, σήμερα για κάθε υπερήλικα συνεισφέρουν 21,7 δυνητικά εργαζόμενοι. Μέχρι το 2060 θα μειωθεί κάτω από το ένα τρίτο. Δηλαδή, μόνο από τη δημογραφική αλλαγή η συνεισφορά των δυνητικά εργαζομένων θα υπέρ-τριπλασιαστεί. Σε αυτό θα πρέπει να προστεθούν τα άγνωστα κόστη των νέων θεραπειών, συμπεριλαμβανομένων των νέων φαρμάκων.

Το Συμβούλιο αναγνωρίζει τις προκλήσεις που υπάρχουν αλλά θεωρεί ότι θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση σε θέματα αξιολόγησης των υπηρεσιών και ελέγχου τους κόστους. Στον τομέα της υγείας αποτελεί μεγάλη πρόκληση ο καθορισμός του κόστους και πολύ περισσότερο της αξίας της υπηρεσίας. Εντούτοις μελέτες όπως αυτή των Michael E. Porter¹² και Thomas H. Lee¹³ θεωρούν αναγκαία την μετάβαση σε ένα σύστημα αξιολόγησης της αξίας των υπηρεσιών υγείας¹⁴. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει απαραίτητα να υπάρχει επαρκής πληροφόρηση και έλεγχος του κόστους. Ο πλήρης διαχωρισμός των οργανισμών διαχείρισης, ελέγχου, εποπτείας και καθορισμού πολιτικής, θα συμβάλει σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνσή.

Αποταμίευση νοικοκυριών

Το Συμβούλιο εκφράζει την ανησυχία του για τα πολύ χαμηλά ποσοστά αποταμίευσης των νοικοκυριών. Οι πρόσφατες αλλαγές στο συνταξιοδοτικό σύστημα του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένου του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων καταδεικνύουν ότι τα δύο δεν αποτελούν άμεσο ή μεσοπρόθεσμο κίνδυνο για τα δημόσια οικονομικά. Υπάρχει όμως κίνδυνος να μη διασφαλίζουν την επάρκεια για τις επόμενες γενιές. Τόσο τα χαμηλά ποσοστά αποταμίευσης όσο και η διάλυση συνταξιοδοτικών ταμείων με τις ακυρώσεις αποταμιευτικών ασφαλιστικών συμβολαίων καθιστούν τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση του τομέα άμεση προτεραιότητα.

¹² Καθηγητής στο Harvard Business School και συγγραφέας με τον Robert S. Kaplan του «Πώς να λυθεί η κρίση κόστους στην υγεία».

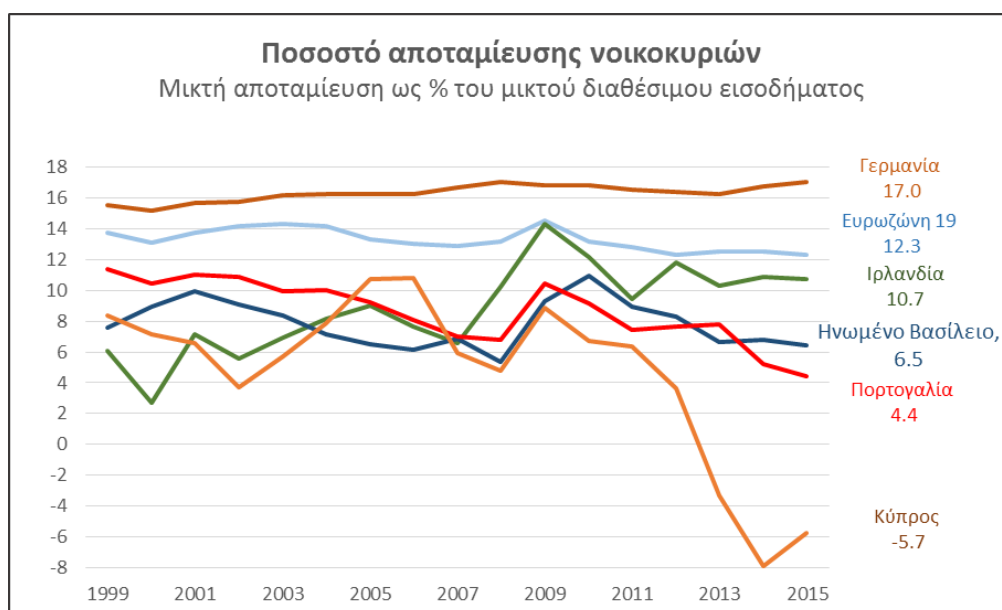
¹³ Γιατρός στο Harvard Medical School.

¹⁴ <https://hbr.org/2013/10/the-strategy-that-will-fix-health-care>

Το Συμβούλιο αναγνωρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται το τελευταίο διάστημα για αλλαγές στο εποπτικό και λειτουργικό πλαίσιο όλων των πυλώνων. Οι αλλαγές αυτές όπως μαζί με το σχετικό χρονοδιάγραμμα καταγράφονται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2017-2020, σελίδες 8 και 22¹⁵. Το Συμβούλιο καλεί όλους τους εμπλεκόμενους να επιταχύνουν τις προσπάθειες διότι από μόνη της η καθυστέρηση, αν συνεχιστεί, θα αποτελέσει απειλή για την επάρκεια των συντάξεων των μελλοντικών γενεών. Παράλληλα θα απειλήσει την σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών, εφόσον το πιθανότερο σενάριο είναι το οποιοδήποτε κενό μεταξύ μιας ελάχιστα αποδεχτής σύνταξης και της πραγματικής σύνταξης που θα προσφέρεται από το υφιστάμενα σχέδια θα καλυφθεί μέσα από κρατικές δαπάνες.

Ποσοστό αποταμίευσης

Τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat σκιαγραφούν μια διαχρονικά αρνητική εικόνα για τις αποταμιεύσεις στην Κύπρο. Τα τελευταία χρόνια η αποταμίευση παραμένει αρνητική με τα νοικοκυριά να προσφεύγουν στις αποταμιεύσεις τους για να διατηρήσουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες. Τονίζεται ότι κατά την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης, το ποσοστό αποταμίευσής στην Κύπρο ήταν μόλις οριακά ψηλότερο του μισού του μέσου όρου της Ευρωζώνης (βλέπε σχετικό γράφημα).

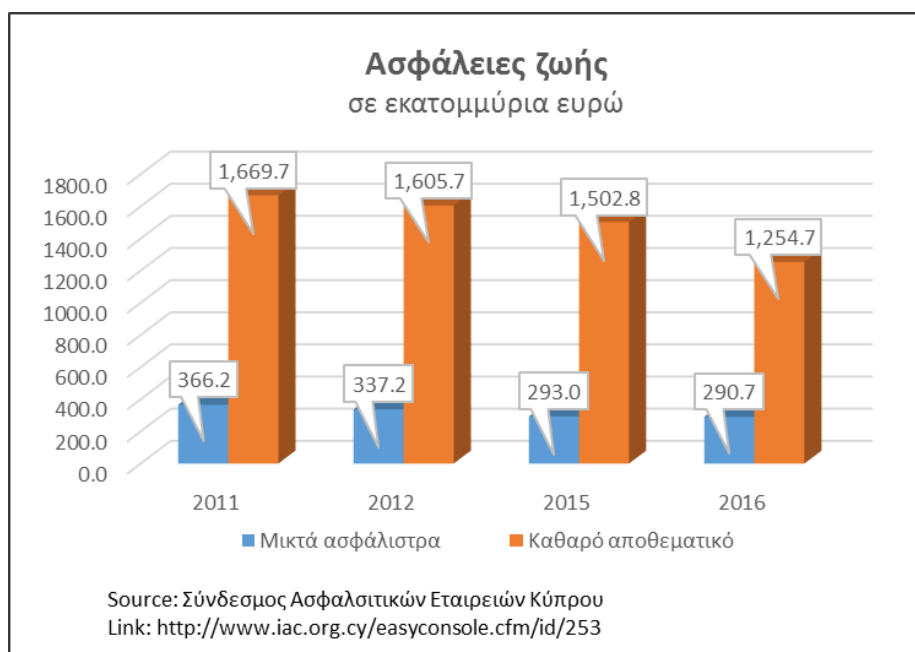
Διαλύσεις συνταξιοδοτικών σχεδίων

Η αρνητική εικόνα στο συνταξιοδοτικό συμπληρώνεται από τις ακυρώσεις στις ασφάλειες ζωής και τις διαλύσεις ταμείων προνοίας. Η ανάγκη κάλυψης του κενού που επέφερε η κρίση στα εισοδήματα, με το φόβο φορολόγησης των συνταξιοδοτικών αποταμιεύσεων ενέτειναν το φαινόμενο.

Σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Ασφαλιστικών Εταιρειών Κύπρου (βλέπε γράφημα) τα ετήσια καθαρά ασφάλιστρα για τη διετία 2015-2016 είναι μειωμένα κατά 1/6 σε σχέση με

¹⁵ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-stability-programme-cyprus-en.pdf>

την προ κρίση περίοδο. Την περίοδο 2011-2016 το καθαρό αποθεματικό των ασφαλιστικών εταιρειών για συμβόλαια ζωής παρουσιάζεται μειωμένο κατά 25% ή €415 εκατ..

Σύμφωνα με στοιχεία του Εφόρου Ταμείων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών τα ταμεία που έχουν διαλυθεί μόνο τη διετία 2013-14 υπολογίζεται ότι έχουν καταβάλει στα μέλη τους πέραν του €1,5 δις.

Δεν υπάρχουν στοιχεία για το πώς χρησιμοποιήθηκαν αυτά τα ποσά. Αν δηλαδή έχουν καταλήξει σε κατανάλωση, αποταμίευση, επένδυση ή αποπληρωμή δανείων ή σε συνδυασμό των πιο πάνω.

Οι προκλήσεις από την εκμετάλλευση φυσικών πόρων

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν οι χώρες που ανακαλύπτουν σημαντικά αποθέματα φυσικών πόρων, είναι η αποφυγή της «Ολλανδικής Ασθένειας». Δηλαδή η αρνητική επίδραση σε έναν ή περισσότερους τομείς της οικονομίας, από την ανάπτυξη ενός άλλου, στη συγκεκριμένη περίπτωση του τομέα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων.

Η επίδραση αυτή δεν είναι κατά ανάγκη αρνητικό φαινόμενο. Στην Κύπρο για παράδειγμα η θετική ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού οδήγησε στο κλείσιμο αρκετών βιομηχανιών ένδυσης-υπόδησης, ενώ περιορίσε τη γεωργία. Όμως, προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει περισσότερες, καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας, ψηλότερα εισοδήματα για την οικονομία και έσοδα για το κράτος. Εφόσον ο νέος τομέας παραμένει ανταγωνιστικός, αναπτύσσεται ή μπορεί να αντικατασταθεί εύκολα και άμεσα από άλλους τομείς, τότε οι κίνδυνοι θα είναι περιορισμένοι.

Όταν σε μια οικονομία αναπτύσσεται ένας τομέας που βασίζεται στην εκμετάλλευση σημαντικών φυσικών πόρων οι κίνδυνοι και οι προκλήσεις είναι μεγαλύτεροι και περισσότεροι. Η πώληση φυσικών πόρων δεν προϋποθέτει την αύξηση των συνολικών θέσεων εργασίας. Ο πλούτος που εισρέει στην χώρα αυξάνει τα εισοδήματα και τους μισθούς. Κάποιοι τομείς, ειδικότερα όσοι έχουν εξωτερικό ανταγωνισμό, γίνονται λιγότερο

ανταγωνιστικοί με αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας. Το κράτος μπορεί να καλύπτει την αυξημένη ανεργία με επιπρόσθετα επιδόματα. Όμως η χώρα αν και πλουσιότερη παραμένει για μεγάλο χρονικό διάστημα ή μόνιμα με αυξημένη ανεργία. Τα έσοδα από φυσικούς πόρους μπορούν και συνήθως είναι προσωρινά ή ευμετάβλητα. Τόσο η εξάντληση των πόρων όσο και η μεταβλητότητα των τιμών μπορούν να επιφέρουν ακόμη και καταστροφικό πλήγμα σε μια οικονομία, όταν αυτή βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε αυτά.

Το Συμβούλιο χαιρετίζει την προσπάθεια υιοθέτησης ενός αποτελεσματικού πλαισίου έγκαιρα. Η καθυστέρηση, πέραν των κινδύνων μίας κακής διαχείρισης εσόδων που πιθανόν να καταγραφεί πριν την εφαρμογή του, θα καταστήσει πολιτικά πολύ πιο δύσκολη έως αδύνατη την υιοθέτηση περιοριστικών αλλά αναγκαίων όρων.

Η ιστορία και ένας μεγάλος αριθμός από ακαδημαϊκά συγγράμματα αναφέρονται εκτενώς στο φαινόμενο αυτό, καθορίζοντας τις βέλτιστες πρακτικές για την πρόληψη ή αντιμετώπιση των κινδύνων. Οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν το θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση των εισοδημάτων που ενδεχομένως να προκύψουν από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου είναι:

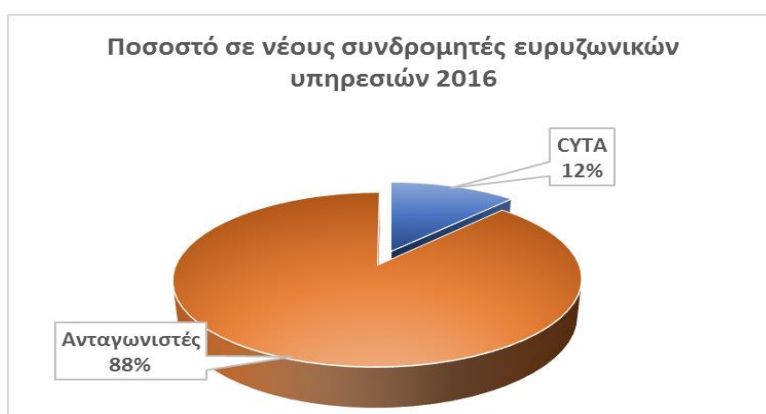
- Η επένδυση όλων των εσόδων εκτός της χώρας.
- Ο πλήρης διαχωρισμός των εσόδων του Ταμείου από τα δημόσια οικονομικά.
- Η διοχέτευση μόνο ενός καθορισμένου ποσοστού εσόδων στον εκάστοτε προϋπολογισμό, λαμβάνοντας υπόψη τη δημοσιονομική θέση της χώρας. Η εκταμίευση θα πρέπει να γίνεται σε βαθμό και χρόνο ώστε να διασφαλίζεται ότι:
 - Θα έχουν όφελος όλες οι γενιές από τα έσοδα,
 - Θα ενισχύονται τα δημόσια οικονομικά περισσότερο σε περιόδους ύφεσης και λιγότερο ή μηδενικά σε περιόδους όπου υπάρχει υπερθέρμανση. Η χρήση των πόρων μέσα από τον προϋπολογισμό θα πρέπει να γίνεται μόνο αντικυκλικά της οικονομίας και
 - Θα αποφεύγεται η δημιουργία μόνιμων δαπανών με την υπόθεση ότι ο τομέας θα ενισχύει διαχρονικά τα δημόσια οικονομικά και την οικονομία.
- Η μείωση του χρέους το συντομότερο ώστε να επιτρέπεται στην κυβέρνηση να παρεμβαίνει αποτελεσματικά σε περίπτωση ύφεσης του τομέα ή απότομης μείωσης των τιμών.
- Σε περίπτωση που θα αποφασιστεί η επένδυση εντός της χώρας η απόφαση θα πρέπει να βασίζεται σε καθαρά τεchnοκρατικά - οικονομικά κριτήρια. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η θέση της οικονομίας στον οικονομικό κύκλο και οι επιπτώσεις σε άλλους τομείς της οικονομίας.
- Η λειτουργία ενός αυστηρού μηχανισμού διαχείρισης των πόρων με σαφέστατες πολιτικές και στόχους.
- Η εφαρμογή κανόνων πλήρους διαφάνειας, έγκαιρης και ολοκληρωμένης πληροφόρησης.
- Η λειτουργία ενός αποτελεσματικού πλαισίου εποπτείας και καθορισμού πολιτικής.
- Στην περίπτωση της Κύπρου, λόγω του μικρού μεγέθους που δεν επιτρέπει την ύπαρξη ενός ευρέως φάσματος δραστηριοτήτων (diversified economy) θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην δημιουργία μιας ευέλικτης οικονομίας. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσα από την κατάργηση της γραφειοκρατίας και των κλειστών τομέων της οικονομίας, την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και της εφευρετικότητας, ώστε μια ενδεχόμενη μείωση στη δραστηριότητα του τομέα των υδρογονανθράκων να μπορεί να αντικαθίσταται άμεσα και αποτελεσματικά.

Το Συμβούλιο εκπροσωπήθηκε σε αριθμό συνεδριάσεων της Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού της Βουλής κατά τις οποίες συζητήθηκαν ο σχετικός νόμος και οι κανονισμοί για τη λειτουργία του Ταμείου Επενδύσεων. Στόχος είναι όπως με τη συμμετοχή του στις συνεδριάσεις και με άλλες παρεμβάσεις του να διασφαλιστεί ότι η λειτουργία του Ταμείου θα έχει ως βάση ένα θεσμικό πλαίσιο που θα περιορίζει στον ελάχιστο δυνατό βαθμό τις αρνητικές επιπτώσεις που έχουν καταγραφεί σε άλλες χώρες.

Τομέας τηλεπικοινωνιών

Παρά τις προσπάθειες που γίνονται για εκσυγχρονισμό της CYTA η τελευταία συνεχίζει να χάνει μερίδια έναντι των ανταγωνιστών της σε όλους τους τομείς που δραστηριοποιείται. Την ίδια ώρα, στοιχεία καταδεικνύουν τη συγκριτικά χαμηλότερη ποιότητα παροχής υπηρεσιών κυρίως διαδικτύου στην Κύπρο σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ.

Το πλέον ανησυχητικό στοιχείο είναι ότι η CYTA κερδίζει μόλις έναν στους οκτώ νέους πελάτες ευρυζωνικών υπηρεσιών (βλέπε γράφημα).

Η CYTA δεν αντιμετωπίζει προκλήσεις μόνο στο εσωτερικό, οι οποίες αποτυπώνονται πιο πάνω ή στα γραφήματα του «**Παραρτήματος 1: Μεταρρυθμίσεις**» (Πηγή: ΓΕΡΗΕΤ¹⁶).

Υπάρχει κίνδυνος οι μεγαλύτερες προκλήσεις να προέλθουν από το εξωτερικό:

- Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Έχει εκφραστεί η πολιτική βούληση σε ευρωπαϊκό επίπεδο να λειτουργήσει θεσμικό πλαίσιο με παν-ευρωπαϊκές άδειες. Δηλαδή μια εταιρεία τηλεπικοινωνιών με άδεια σε ένα κράτος μέλος να μπορεί να επεκταθεί σε άλλο χωρίς άλλες προϋποθέσεις. Άλλο παράδειγμα κινδύνων είναι και η υιοθέτηση πρόσφατα της οδηγίας για κατάργηση των τελών περιαγωγής εντός της ΕΕ, με απώλεια εκατομμυρίων εσόδων.
- Τεχνολογικές εξελίξεις: Η διεύρυνση των δυνατοτήτων των έξυπνων τηλεφώνων/ συσκευών και οι εφαρμογές σε αυτά μπορεί να επιφέρουν τεράστιο πλήγμα σε όλες τις παραδοσιακές εταιρείες τηλεπικοινωνιών.

Το Συμβούλιο εκφράζει την ανησυχία του ότι τυχόν επιδείνωση της θέσης της CYTA, όχι μόνο θα έχει άμεση επίπτωση στον κύριο φορολογούμενο (μέσω της μείωσης της αξίας της) αλλά σημαντικότερα και έμμεση. Μια τέτοια εξέλιξη θα καθιστά την τεχνολογική αναβάθμιση σε ένα ραγδαία εξελισσόμενο τομέα δύσκολη πλήττοντας ακόμη περισσότερο την ήδη προβληματική ανταγωνιστικότητα της Κύπρου.

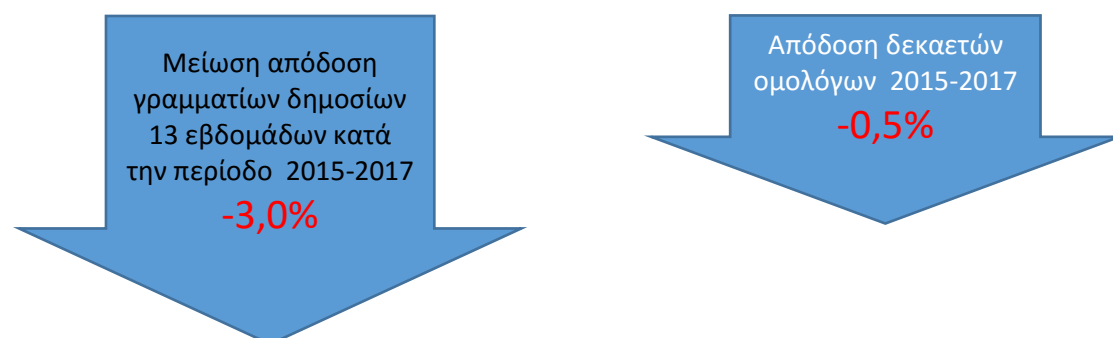
¹⁶

http://www.ocecpr.org.cy/sites/default/files/ec_report_mobiletelecombulletin_gr_14-03-2017_pk_0.pdf
http://www.ocecpr.org.cy/sites/default/files/ec_report_fixedtelephonybroadbandtelecombulletin_gr_14-03-2017_pk_0.pdf

Δημόσιο χρέος

Το ύψος του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης παρέμεινε σχετικά σταθερό κατά τα τελευταία τέσσερα χρόνια, φθάνοντας σε €19,3 δις στο τέλος του 2016, σε σχέση με €18,9 δις στο τέλος του 2015. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πολιτική συσσώρευσης ρευστών διαθέσιμων ως ταμειακό απόθεμα της Κυβέρνησης με στόχο την κάλυψη μέρους των αυξημένων αναγκών για αποπληρωμή χρέους που λήγει την ερχόμενη διετία.

Ως ποσοστό του ΑΕΠ το χρέος κατέγραψε μικρή αύξηση κατά το 2016 από 107% σε 108%. Το καθαρό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, αφαιρουμένων των ρευστών ταμειακών αποθεμάτων, ανήλθε στο 102% στο τέλος του 2016 σε σχέση με 105% στο τέλος του 2015. Ποσοστό που σε συνδυασμός με το ψηλό ιδιωτικό χρέος και τα τον δείκτη ΜΕΔ, συνεχίζει να καθιστά την κυπριακή οικονομία ιδιαίτερα ευάλωτη σε εξωτερικά σοκ. **Για τον λόγο αυτό το Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο να επαναλάβει την αναγκαιότητα άμεσης μείωσης του όσο το εξωτερικό περιβάλλον παραμένει θετικό.** Το θετικό περιβάλλον φαίνεται από τις αποδόσεις τόσο στα γραμμάτια δημοσίου όσο και στα ομόλογα να μειώνονται (βλέπε γραφήματα «Εκδόσεις γραμματίων δημοσίου 13 εβδομάδων» και «Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων» στο **Παράρτημα 2: «Δημόσιο χρέος»**).

Πιστοληπτική ικανότητα

Η μείωση του δημόσιου χρέους θα συμβάλει στην αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Κύπρου με θετικές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία και ειδικότερα στο κόστος χρηματοδότησης. Όπως φαίνεται και πιο κάτω στην περίπτωση του Οίκου Standard and Poor's υπολείπεται μια αναβάθμιση για να καταταχθεί το αξιόχρεο της Κύπρου σε επενδυτική βαθμίδα. Αυτό πέραν της αναμενομένης μείωσης στο κόστος χρηματοδότησης θα επιτρέψει στην Κύπρο να συμμετέχει στις πολιτικές ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

Οι αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας από τους οίκους αξιολόγησης με τους οποίους η Δημοκρατία διαθέτει συμβατική σχέση είναι οι εξής¹⁷:

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος	Προοπτική	Τελευταία ημερ. αξιολόγησης	Βαθμίδες μέχρι την επενδυτική βαθμίδα
DBRS	B	R-4	Θετική	02-12-2016	5
Fitch	BB-	B	Θετική	21-10-2016	3
Moody's	B1	NP	Θετική	11-11-2016	4
S&P's	BB+	B	Σταθερή	17-03-2017	1

¹⁷ http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/pdmo06_gr/pdmo06_gr?OpenDocument

Τήρηση θεσμικού πλαισίου ΕΕ

Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, χώρες μέλη της ΕΕ με δημόσιο χρέος πέραν του 60% οφείλουν να το μειώνουν κατά 5% της διαφοράς με το κριτήριο του 60% ετησίως. Σύμφωνα με το σχεδιασμό του Υπουργείου Οικονομικών όπως αυτός καταγράφεται στο ΣΠΔΠ 2018-2020 και παρουσιάζεται και στον Πίνακα «Εξέλιξη δημόσιου χρέους», το δημόσιο χρέος προβλέπεται να μειωθεί από 107,8% του ΑΕΠ που ήταν στα τέλη του 2016, στο 104,0%, 99,7%, 94,6% και 88,8% του ΑΕΠ τα έτη 2017, 2018, 2019 και 2020, αντίστοιχα. Αυτό ικανοποιεί το κριτήριο που αφορά το δημόσιο χρέος.

Βάσει των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών που καλύπτουν την περίοδο μέχρι και το έτος 2020 και τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ για την περίοδο που ακολουθεί, όπως αυτές συμπεριλαμβάνονται στο Fiscal Monitor του Απριλίου 2017, υπολογίζεται ότι το δημόσιο χρέος της Κύπρου θα μειωθεί κάτω από το 60% του ΑΕΠ το 2028 (βλέπε Πίνακα «Εξέλιξη δημόσιου χρέους»).

Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους									
(Σημερινό μέσο επιτόκιο μεταβάλλεται αναλόγως της μέσης απόδοσης των εκάστοτε εκδόσεων - αναχρηματοδοτήσεων)			Προβλέψεις Υπουργείου Οικονομικών					Σημ.1	
			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2028
A1	ΑΕΠ	Εκατ. ευρώ	17 901	18 660	19 393	20 215	21 176	22 075	29 733
A2		Πραγματική	2.80	2.90	2.90	2.70	2.70	2.10	2.10
A3		Μεταβολή % Πληθωρισμός	-1.30	1.30	1.00	1.50	2.00	2.10	2.20
A4		Ονομαστική (1+A1)*(1+A2)/100	1.46	4.24	3.93	4.24	4.75	4.24	4.35
A5	Πρωτογενές πλεόνασμα	Εκατ. ευρώ (A6*A1/100)	537	485	562	606	635	574	773
A6		% ΑΕΠ	3.00	2.60	2.90	3.00	3.00	2.60	2.60
A7	Χρέος	Εκατ. ευρώ (A8*A1/100)	19 298	19 406	19 335	19 123	18 804	18 776	17 617
A8		% του ΑΕΠ	107.8	104.0	99.7	94.6	88.8	85.1	59.3
		Μέσο επιτόκιο έτους	4.82	2.41	2.50	2.73	2.90	2.6	3.0
A9		Τόκοι έτους (εκατ. ευρώ)	465	466	485	526	551	546	542
	Πηγές:	Υποθέσεις/ προβλέψεις του ΣΠΔΠ 2018-2020							
		Fiscal Monitor April 2017, World Economic Outlook April 2017							
		Σημ. 1: Με βάση το 2020 (Υπουργείο Οικονομικών) και τις προβλέψεις ΔΝΤ για ανάπτυξη και πληθωρισμό αργότερα. Μετά το 2020 έγινε υπόθεση ότι όλο το πρωτογενές πλεόνασμα θα καταλήγει στην εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους και ότι το επιτόκιο θα σταθεροποιηθεί στο 4%.							

Σύμφωνα με τα αναμενόμενα πλεονάσματα και τα ρευστά διαθέσιμα υπολογίζεται ότι ο σχεδιασμός της Κυβέρνησης για επίτευξη των στόχων μείωσης του δημόσιου χρέους όπως καταγράφεται στο ΣΠΔΠ 2018-2020 και αναφέρεται πιο πάνω είναι υλοποιήσιμος (βλέπε Πίνακα «Αξιολόγηση κυβερνητικών προβλέψεων δημόσιου χρέους» Παράρτημα 2: «Δημόσιο χρέος»)

Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η κατάρτιση της μεσοπρόθεσμης στρατηγικής δημόσιου χρέους 2016-2020¹⁸ που ετοιμάστηκε από το Γραφείο Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, η οποία συμπεριλαμβάνει στρατηγικές αντιμετώπισης κρίσεων και κινδύνων προς αποφυγή μίας κρίσης χρέους. Πέραν των πιο πάνω η στρατηγική αυτή προβλέπει τη σταδιακή μείωση των λήξεων χρέους για την περίοδο 2019-2021. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στα έτη 2019-2020 όπου παρατηρείται ψηλή συγκέντρωση λήξεων χρέους, ύψους €3.475 εκατ. ή 18% του συνολικού χρέους. Το 36% των λήξεων χρέους κατά τα έτη 2019-2020, ποσό ύψους €1.202 εκατ., σχετίζονται με το διμερές δάνειο της Δημοκρατίας με τη Ρωσική Ομοσπονδία.

18

[http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/All/AFBFFCE2D9CAA6C3C2257E21003007C5/\\$file/Cyprus%20MTD%202016-2020%20Final%20GR.pdf](http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/All/AFBFFCE2D9CAA6C3C2257E21003007C5/$file/Cyprus%20MTD%202016-2020%20Final%20GR.pdf)

Ανώτατα όρια και δημοσιονομικά αποτελέσματα 2016-2018

Το ευνοϊκότερο του αναμενομένου μακροοικονομικό περιβάλλον που καταγράφηκε κατά την διάρκεια του ΠΟΠ, συνεχίστηκε. Σε συνδυασμό με τα μέτρα που έχουν ληφθεί συνέβαλε στην υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί όπως και στην τήρηση των κανονισμών του εθνικού και ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου.

Παρά τα μέτρα δημοσιονομικής χαλάρωσης που έχουν ληφθεί και βάσει τα μέχρι σήμερα δημοσιονομικά αποτελέσματα, όπως και τον αυξημένο ισχυρό ρυθμό ανάπτυξης του πρώτου τριμήνου φαίνεται ότι για το 2017 θα υπερκαλυφθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι. Το Συμβούλιο σημειώνει τη σμίκρυνση της διαφοράς, μεταξύ των υπολογισμών για το παραγωγικό κενό του Υπουργείου Οικονομικών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (βλέπε σχετικό πίνακα που ακολουθεί «Συγκριτικά Στοιχεία για παραγωγικό κενό της κυπριακής οικονομίας»).

Συγκριτικά στοιχεία για το παραγωγικό κενό* της Κυπριακής οικονομίας			
	2016	2017	2018
Πρόγραμμα Σταθερότητας 2017-2020, ΥΠΟΙΚ	-1.5	0.4	1.6
Προσοπτικές Παγκόσμιας Οικονομίας ΔΝΤ, Οκτώβριος 2016	-1.8	-0.9	μη διαθέσιμο
Προσοπτικές Παγκόσμιας Οικονομίας ΔΝΤ, Απρίλιος 2017	-3.3	-1.8	-0.8
Φθινοπωρινές Προβλέψεις 2016, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016	-0.8	1.6	3.4
Χειμερινές Προβλέψεις 2017, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2017	-1.1	1.0	2.6
Εαρινές Προβλέψεις 2017, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Απρίλιος 2017	-0.8	0.8	2.0
* Το παραγωγικό κενό εκφράζεται ως ποσοστό επί του δυνητικού ΑΕΠ.			

Ανώτατα όρια Δημοσίων Δαπανών

Σύμφωνα με το άρθρο 35 (1γ) του ΠΔΕΔΠ¹⁹ Νόμου, το Συμβούλιο προβαίνει σε «**αξιολόγηση των ανώτατων ορίων και των μέτρων πολιτικής που περιλαμβάνονται στο τρέχον Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής**».

Στο ΣΠΔΠ 2018-2020 καθορίζονται οι ανώτατες οροφές στα δημόσια οικονομικά σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου, εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους, για τη Γενική και Κεντρική Κυβέρνηση. Όπως φαίνεται από τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί (βλ. Πίνακας Δημοσιονομικοί στόχοι), λόγω της αναμενόμενης περαιτέρω βελτίωσης του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ειδικότερα της θετικής μεταβολής του ΑΕΠ, το πρωτογενές ισοζύγιο για τη Γενική Κυβέρνηση εκτιμάται ότι θα είναι πλεονασματικό της τάξης του 2,9% του ΑΕΠ για το 2018, ενώ αναμένεται να φτάσει μέχρι το 3% του ΑΕΠ το 2020.

¹⁹ Περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος, (Ν20(Ι)/2014)

Δημοσιονομικοί στόχοι

Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο	ΑΕΠ	Πρωτογενές Ισοζύγιο	Μεταβολή ονομαστικού ΑΕΠ σε %
	Εκατ. €		(% ΑΕΠ)	
2015	299	17 637	1,7	
2016	529	17 901	3,0	1,5
2017*	493	18 653	2,6	4,2
2018**	568	19 399	2,9	4,0
2019**	607	20 214	3,0	4,2
2020**	641	21 164	3,0	4,7
Πηγή:	ΣΠΔΠ 2018-20			
* εκτίμηση				
** προβλέψεις				

Σχετικά με τα **ανώτατα όρια δαπανών**, στο ΣΠΔΠ 2018-2020, οι συνολικές πρωτογενείς δαπάνες για την **Γενική Κυβέρνηση** για το έτος 2018 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 2,6% (σε απόλυτους αριθμούς €6.869 εκατ.) σε σύγκριση με το 2017, λόγω αποπαγοποίησης των απολαβών του προσωπικού του δημόσιου τομέα, της αύξησης των κοινωνικών παροχών απόρροια των

αυξήσεων στις συντάξεις του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων σύμφωνα με τους αναλογιστικούς υπολογισμούς και λόγω περαιτέρω αύξησης των κεφαλαιουχικών δαπανών. Για την Κεντρική Κυβέρνηση οι αντίστοιχες δαπάνες έχουν προσυπολογιστεί στα €6.300 εκατ..

Τα δημόσια έσοδα προβλέπονται να αυξηθούν το 2018 με ρυθμό ύψους 3,4% (σε απόλυτους αριθμούς €7.437 εκατ.), ελαφρώς χαμηλότερος του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας σε τρέχουσες τιμές. Όλες οι κατηγορίες δημοσίων εσόδων παρουσιάζουν θετικό πρόσημο σε σχέση με το 2016, εξαιρουμένου του εισοδήματος από περιουσία, το οποίο συμπεριλαμβάνει το μειωμένο μέρος κατά €40 εκατ. από την Κεντρική Τράπεζα.

Κατά τη διετία 2019-2020 λόγω της αναμενόμενης περαιτέρω βελτίωσης του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και της αύξησης των συντελεστών στις συνεισφορές του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων, τα δημόσια έσοδα αναμένεται να αυξηθούν κατά 4,3% και 3,4%, αντίστοιχα.

Σύγκριση προσυπολογιζόμενων ποσών για το 2018

Πηγή: ΣΠΔΠ 2017-19 και
2018-20

	Σύγκριση προβλέψεων για το 2018 μεταξύ των δύο τελευταίων ΣΠΔΠ				Σύγκριση πρόβλεψης 2018 με την πρόβλεψη για το 2017		
	SFFP 2017-19	SFFP 2018-20	Διαφορά		Σύνολο	Διαφορά 2018-17	
	Εκατ. €		% του ΑΕΠ		Εκατ. €	%	
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2 738	2 909	171	0,9	2 633	105	4,0
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1 807	1 751	- 56	-0,3	1 731	76	4,4
Κοινωνικές εισφορές	1 629	1 710	81	0,4	1 565	64	4,1
Άλλα έσοδα	992	1 067	75	0,4	996	- 4	-0,4
Συνολικά Έσοδα	7 166	7 437	271	1,4	6 925	241	3,5
Μισθολογικές Απολαβές	2 374	2 393	19	0,1	2 323	51	2,2
Ενδιάμεση Κατανάλωση	663	669	6	0,0	653	10	1,5
Κοινωνικές παροχές	2 653	2 640	- 13	-0,1	2 573	80	3,1
Επιχορηγήσεις	74	95	21	0,1	74	0	0,0
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	584	536	- 48	-0,2	591	- 7	-1,2
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	373	536	163	0,8	359	14	3,9
Προ τόκων σύνολο	6 721	6 869	148	0,8	6 573	148	2,3
Τόκοι	476	492	16	0,1	447	29	6,5
Σύνολο δαπανών	7 197	7 361	164	0,8	7 020	177	2,5
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	- 31	76	107	0,6	- 95	64	-67,4
% του ΑΕΠ	-0,2	0,4	0,6		-0,5	0,4	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	445	568	123	0,6	352	93	26,4
% του ΑΕΠ	2,3	2,9	0,6		1,9	0,5	

Στη βάση των πιο πάνω, αποτυπώνονται αναλυτικά τα δημοσιονομικά αποτελέσματα στον Πίνακα «Σύγκριση προσυπολογιζόμενων ποσών για το 2018». Συγκρίνονται οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2018, όπως αυτές παρουσιάζονται στο ΣΠΔΠ 2017-2019 και στο ΣΠΔΠ 2018-2020. Το πρωτογενές ισοζύγιο θα είναι κατά €123 εκατ. βελτιωμένο, (€568 εκατ. ΣΠΔΠ 2018-2020 σε σχέση με €445 εκατ. ΣΠΔΠ 2017-2019). Αυτό οφείλεται στη μεγαλύτερη πρόβλεψη για τα συνολικά έσοδα σε σύγκριση με τις πρωτογενείς δαπάνες, που αποτυπώνει τη βελτίωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος στην οικονομία, και ειδικότερα τη μεγαλύτερου ρυθμού ανάπτυξη κατά την επόμενη τριετία μέχρι το 2020 και συνεπώς μεγαλύτερης δημοσιονομικής απόδοσης στα έσοδα. Σημειώνεται ότι τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2018-2020 επικαιροποιούνται σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2017 και το ΜΔΠ 2017-2019 λόγω της διαφοροποίησης του μακροοικονομικού πλαισίου και των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του προηγούμενου έτους.

Τα συγκεκριμένα ανώτατα όρια δαπανών έχουν καθοριστεί με βασικό στόχο την επίτευξη του πρωτογενούς πλεονάσματος που αναφέρεται πιο κάτω, αφού λήφθηκαν υπόψη τα αναμενόμενα έσοδα.

Αντίστοιχα, σύγκριση γίνεται για τα δημοσιονομικά αποτελέσματα του 2017 (Πίνακας «Σύγκριση προσυπολογιζόμενων ποσών για το 2017»), όπως αυτά παρουσιάζονται στο ΣΠΔΠ 2017-2019 και στο ΣΠΔΠ 2018-2020. Με βάση το ΣΠΔΠ 2018-2020, οι πρωτογενείς δαπάνες το 2017 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση ύψους 3,2% (σε απόλυτους αριθμούς θα ανέλθουν στα €6.697 εκατ.) σε σύγκριση με το 2016 λόγω αύξησης στις απολαβές μέσω της κατάργησης της έκτακτης εισφοράς των εργοδοτούμενων και αξιωματούχων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, της αποπαγοποίησης των απολαβών του προσωπικού του δημόσιου τομέα, της πρόσληψης προσωπικού για την άμυνα και την ασφάλεια και της αύξησης των κεφαλαιουχικών δαπανών.

Σύγκριση προσυπολογιζόμενων ποσών για το 2017				
Πηγή: ΣΠΔΠ 2017-19 και 2018-20	ΣΠΔΠ 2017-19	ΣΠΔΠ 2018-20	Διαφορά	
	Εκατ. €		% του ΑΕΠ	
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2 633	2 812	179	1,0
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1 731	1 685	- 46	-0,2
Κοινωνικές εισφορές	1 565	1 621	56	0,3
Άλλα έσοδα	996	1 071	75	0,4
Συνολικά Έσοδα	6 925	7 189	264	1,4
Μισθολογικές Απολαβές	2 323	2 338	15	0,1
Ενδιάμεση Κατανάλωση	653	658	5	0,0
Κοινωνικές παροχές	2 573	2 594	21	0,1
Επιχορηγήσεις	74	95	21	0,1
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	591	497	- 94	-0,5
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	359	515	156	0,8
Προ τόκων σύνολο	6 573	6 697	124	0,7
Τόκοι	447	458	11	0,1
Σύνολο δαπανών	7 020	7 155	135	0,7
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	- 95	34	129	0,7
% του ΑΕΠ	-0,5	0,2	0,7	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	352	492	140	0,8
% του ΑΕΠ	1,9	2,6	0,7	

Τα δημόσια έσοδα το 2017 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση ύψους 2,4% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, €7.189 εκατ. σε απόλυτους αριθμούς. Το ύψος του πρωτογενούς ισοζυγίου βελτιώνεται κατά €140 εκατ., από €352 εκατ. που προβλεπόταν στο ΣΠΔΠ 2017-2019 σε €492 εκατ. στο ΣΠΔΠ 2018-2020. Η βελτίωση αυτή δικαιολογείται από τη μεγαλύτερη αύξηση στα δημόσια έσοδα σε σχέση με τις δαπάνες, στην κατηγορία των φόρων επί της παραγωγής και των εισαγωγών, αντικατοπτρίζοντας τις εκτιμήσεις για αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Στις εκτιμήσεις

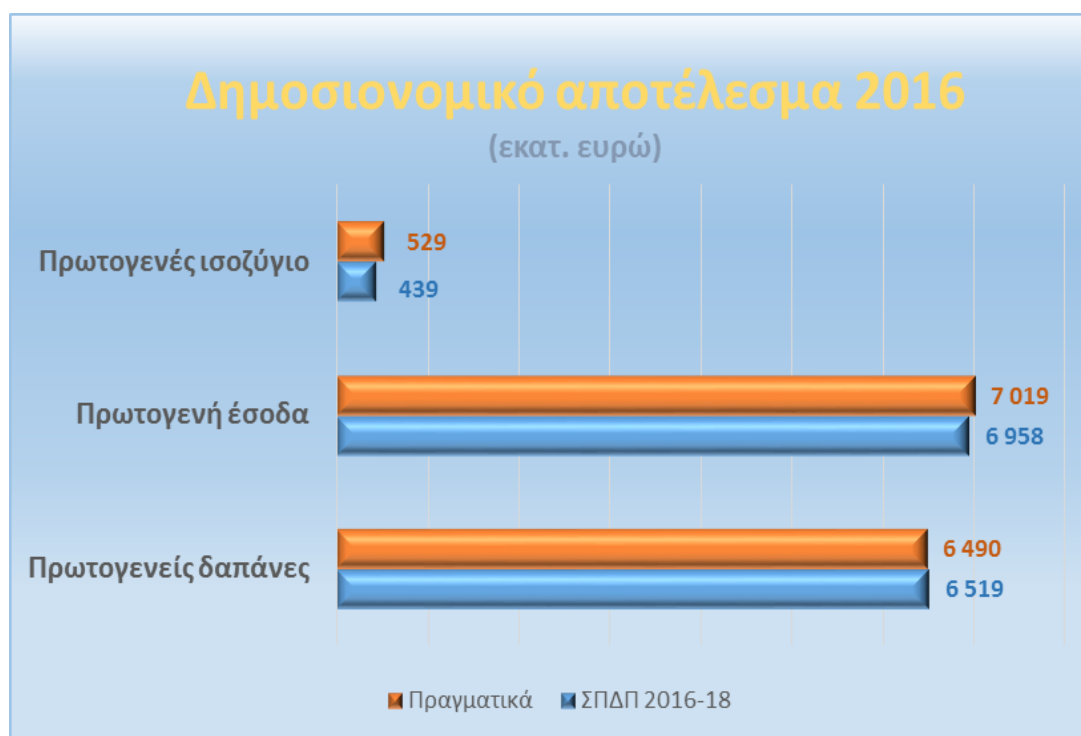
λαμβάνεται υπόψη η μειωμένη, σε σχέση με το 2016, καταβολή μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα, η αναμενόμενη σταδιακή μείωση των εισπράξεων του φόρου προστιθέμενης αξίας ως αποτέλεσμα της τροποποίησης του πλαισίου εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η μείωση στην κατηγορία φόρων επί των εισοδημάτων και πλούτου, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους κατάργησης του φόρου ακίνητης ιδιοκτησίας από το 2017 και η μείωση στα έσοδα από τον τερματισμό της εφαρμογής της έκτακτης εισφοράς των εργοδοτούμενων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Αξιολόγηση δημοσιονομικών αποτελεσμάτων 2016

Στη βάση των προνοιών του ΠΔΕΔΠ Νόμου²⁰, η Εαρινή Έκθεση περιλαμβάνει την **«αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του προηγούμενου έτους σε σύγκριση με τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες και τα ανώτατα όρια που προβλέπονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής του προηγούμενου έτους»**.

Το εκάστοτε ΣΠΔΠ αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής, αφού προσδιορίζει και παρουσιάζει, συνολικά, τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες της κυβερνητικής πολιτικής για την επόμενη τριετία.

Το Συμβούλιο θεωρεί, ότι τα δημοσιονομικά αποτελέσματα για το έτος 2016 είναι εντός των ανώτατων ορίων που έχουν καθοριστεί στο ΣΠΔΠ 2016-2018.

²⁰ Άρθρο 35 του «Περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου» Νόμου, Ν. 20(Ι)/2014

Η βελτιωμένη εικόνα των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων, σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις που έγιναν κατά την ετοιμασία του ΣΠΔΠ 2016-2018, οφείλεται κυρίως:

- στο μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας για το έτος 2016 σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις. Συγκεκριμένα προβλεπόταν στο ΣΠΔΠ 2016-2018 ανάπτυξη σε πραγματικούς όρους 1,4% για το 2016, ενώ τελικά ο ρυθμός ανάπτυξης είναι της τάξης του 2,8%. Το ποσοστό ανεργίας προβλεπόταν το 2016 να φτάσει το 15,1%, ενώ τελικά η ανεργία με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία περιορίστηκε στο 13%. Οι εξελίξεις αυτές επίδρασαν θετικά στα κρατικά έσοδα, κυρίως στους φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών και στη πορεία που παρουσίασαν οι κοινωνικές εισφορές αντικατοπτρίζοντας τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας.
- στην προσπάθεια συγκράτησης των τρεχουσών δημοσίων δαπανών (ενδιάμεση κατανάλωση, απολαβές προσωπικού) και στη συγκριτική μείωση των κεφαλαιουχικών δαπανών σε σχέση με το 2015 λόγω της απόκλισης από την ανακεφαλαιοποίηση των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων με ποσό €175 εκατ..
- στην άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης που είχαν προγραμματιστεί με την κατάρτιση ενός συνετούς προϋπολογισμού.

Δημοσιονομικοί στόχοι

Η νέα διαδικασία ετοιμασίας του Κρατικού Προϋπολογισμού εφαρμόστηκε, για πρώτη φορά, για το δημοσιονομικό έτος 2014. Αναφορικά με την αξιολόγηση των στόχων που είχαν τεθεί για το έτος 2016, το Συμβούλιο έθεσε ως βάση την Πρόταση του Υπουργείου Οικονομικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο με τίτλο ΣΠΔΠ 2016-2018 και ημερ. 27/5/2015.

Οι δημοσιονομικοί στόχοι, για το έτος 2016, οι οποίοι συμπεριλήφθηκαν στο ΣΠΔΠ 2016-2018 είναι οι ακόλουθοι:

Ι. Πρωτογενές Ισοζύγιο²¹: Πρωτογενές πλεόνασμα σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης €439 εκατ. (2,5% του ΑΕΠ).

Σύμφωνα με τα τελικά δημοσιονομικά στοιχεία για το έτος 2016, το πρωτογενές ισοζύγιο είναι πλεονασματικό κατά €529,1 εκατ. (3,0% του ΑΕΠ), αλλά και το δημοσιονομικό ισοζύγιο παρουσιάζεται πλεονασματικό κατά €64,4 εκατ. (0,4% του ΑΕΠ). Οι συγκεκριμένοι δημοσιονομικοί στόχοι, πρωτογενές και δημοσιονομικό ισοζύγιο, φαίνεται να έχουν επιτευχθεί με σημαντικό περιθώριο. Σύμφωνα με τα συγκριτικά στοιχεία που παρατίθενται πιο κάτω, υπήρξε βελτίωση σε σχέση με το στόχο που είχε τεθεί στο ΣΠΔΠ 2016-2018 στο πρωτογενές ισοζύγιο ύψους €90 εκατ. (0,5% του ΑΕΠ βελτίωση).

Δημοσιονομικοί στόχοι ΣΠΔΠ 2016-2018 σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης

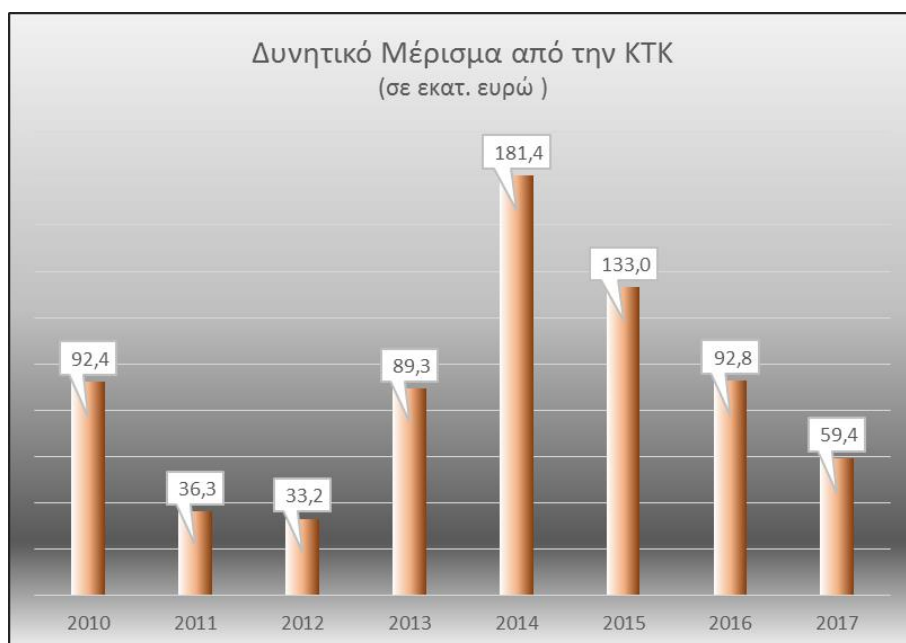
	2015	2016	2017	2018
Δημόσια Έσοδα	6.837	6.958	7.098	7.358
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.573	6.519	6.649	6.826
Πρωτογενές Ισοζύγιο	264	439	550	532
Ποσοστό του ΑΕΠ	1,5	2,5	3,0	3,0

²¹ Πρωτογενές Ισοζύγιο: Το έλλειμμα ή πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης χωρίς να λαμβάνονται υπόψη το κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους.

Σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης, αναφέρεται στο ΣΠΔΠ 2016-2018, ότι τα δημόσια έσοδα για το 2016, «προβλεπόταν να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 1,8%, χαμηλότερο του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας σε τρέχουσες τιμές, λόγω της αναμενόμενης μείωσης των εσόδων από τα μερίσματα και της αναμενόμενης σταδιακής μείωσης των εισπράξεων του φόρου προστιθέμενης αξίας ως αποτέλεσμα της τροποποίησης του πλαισίου εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο». Συγκριτικά με τα τελικά δημοσιονομικά αποτελέσματα για το 2016, υπάρχει αύξηση στα δημόσια έσοδα κατά €61 εκατ. ή 0,34% του ΑΕΠ.

Για τις πρωτογενείς δαπάνες της γενικής κυβέρνησης, προβλεπόταν σύμφωνα με το ΣΠΔΠ 2016-2018 «να παρουσιάσουν μείωση κατά 0,8% σε σύγκριση με το 2015 λόγω συνέχισης της πολιτικής μείωσης της απασχόλησης και μη επανάληψης των εκτάκτων δαπανών του 2015». Με βάση τα τελικά δημοσιονομικά αποτελέσματα, οι δαπάνες εξαιρουμένου του κόστους εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, ήταν οριακά μειωμένες κατά €29 εκατ. σε σχέση με τις προβλέψεις (0,16% του ΑΕΠ λιγότερες δαπάνες), έφτασαν δηλαδή τα €6.490 εκατ..

Σημειώνεται ότι για το 2016 καταβλήθηκαν τόκοι ύψους €464,7 εκατ., ενώ είχε προσυπολογιστεί ποσό €451 εκατ. Επιπρόσθετα, στον Προϋπολογισμό του 2016 είχε προσυπολογιστεί, ως έσοδο, μέρισμα από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου περίπου €50 εκατ. λιγότερο σε σχέση με το 2015 (καταβλήθηκε μέρισμα το 2015 €133 εκατ.), ενώ καταβλήθηκε τελικά μέρισμα ύψους €93 εκατ. (ακολουθεί σχετικό γράφημα με το δυνητικό μέρισμα της ΚΤΚ²² από το 2010).

²² Το ποσό αυτό δεν είναι αποδοθέν μέρισμα, αλλά ισοδυναμεί με το 80% του Καθαρού πλεονάσματος της ΚΤΚ του προηγούμενου λογιστικού έτους

II. Δημόσιο Χρέος: Το ΣΠΔΠ 2016-2018 καθόρισε ως ανώτατο όριο για το ύψος του δημόσιου χρέους στο 112,6% του ΑΕΠ για το έτος 2016.

Στο ΣΠΔΠ 2016-2018 το ανώτατο όριο για το ύψος του δημόσιου χρέους αναθεωρήθηκε και καθορίστηκε μεταξύ του 106,6% μέχρι 112,6% του ΑΕΠ, ενώ με τις προβλέψεις κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2016 στο 102,3% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, το ακαθάριστο δημόσιο χρέος της γενικής κυβέρνησης για το 2016 είναι της τάξης του 107,8% του ΑΕΠ (€19,3 δις), σε σχέση με εκτίμηση 108,7% του ΑΕΠ που παρουσιάστηκε στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2017. Παρόλο που έχουν επιτευχθεί οι δημοσιονομικοί στόχοι πέραν από τις αρχικές εκτιμήσεις σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου, ο δείκτης του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ φαίνεται να μην υποχωρεί σε σχέση με το 2015 (107,5% του ΑΕΠ), λόγω νέας έκδοσης χρέους κατά το 2016 για ενίσχυση της ρευστότητας, χωρίς οποιαδήποτε αποπληρωμή παλιότερου χρέους.

Κεντρική κυβέρνηση

Μεταξύ άλλων, στο ΣΠΔΠ 2016-2018 καθορίζονται οι ανώτατες οροφές στα δημόσια οικονομικά όπως και συγκεκριμένοι στόχοι, χρονοδιαγράμματα και τίθενται τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Ανεξάρτητη Υπηρεσία/ Υπουργείο για περιορισμό των δαπανών.

Δημόσιες Δαπάνες

Στο ΣΠΔΠ 2016-2018, οι συνολικές δαπάνες για την Κεντρική Κυβέρνηση για το έτος 2016, είχαν προσυπολογιστεί σε €6.050 εκατ., ο εγκεκριμένος Προϋπολογισμός για το 2016 καθόρισε το ανώτατο επίπεδο δαπανών στα €6.257 εκατ. ενώ οι πραγματικές δαπάνες που υλοποιήθηκαν σύμφωνα με τη Δημοσιονομική Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου, περιορίστηκαν σε €5.622 εκατ.

Δημόσια Έσοδα

Αντίστοιχα τα δημόσια έσοδα, στο ΣΠΔΠ 2016-2018, είχαν προσυπολογιστεί σε €5.910 εκατ., ο εγκεκριμένος Προϋπολογισμός για το 2016 καθόρισε το επίπεδο εσόδων στα €5.925 εκατ. ενώ τα πραγματικά έσοδα ανήλθαν σε €5.914 εκατ.

Συμπερασματικά, όπως διαφαίνεται από τα πιο πάνω στοιχεία, παρουσιάζονται θετικές αποκλίσεις τόσο σε επίπεδο εσόδων όσο και σε επίπεδο δαπανών. Οι εξελίξεις αυτές αποτυπώνονται στην επίτευξη ψηλότερου πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος αλλά και οριακού δημοσιονομικού πλεονάσματος για το 2016 σε επίπεδο Γενικής κυβέρνησης.

Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος

Βάσει των εκτιμήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Χειμερινές προβλέψεις 2017) υπάρχει κίνδυνος οριακής απόκλισης από τον Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Στόχο (ΜΔΣ) της Κύπρου ο οποίος έχει καθοριστεί στο 0% για το 2017 (βλέπε Πίνακα που ακολουθεί «Δημοσιονομικό Υπόλοιπο και επιδράσεις του κύκλου της οικονομίας»). Η απόκλιση αυτή είναι οριακά αρνητική και μικρότερη από την προηγούμενη που είχε βασιστεί στις Φθινοπωρινές Προβλέψεις 2016. Μεταξύ των δύο προβλέψεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναθεωρήσει προς τα πάνω το δυνητικό ΑΕΠ της Κύπρου για την τρέχουσα διετία και κατ' επέκταση το παραγωγικό κενό προς τα κάτω.

Όπως καθορίζεται στον ΠΔΕΔΠ Νόμο, ο ελάχιστος ΜΔΣ ορίζεται σε έλλειμμα 0,5% του ΑΕΠ εκτός κι αν έχει καθοριστεί ψηλότερος (άρθρο 41.4). Σύμφωνα με το πρόσφατο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2017-2020²³, που έχει υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διατυπώνεται ότι ο μεσοπρόθεσμος στόχος της Κυπριακής Οικονομίας, σε διαρθρωτικούς όρους, αντιστοιχεί σε δημοσιονομικό ισοζύγιο για τη γενική κυβέρνηση 0% του ΑΕΠ, δηλ. ισοσκελισμένο ισοζύγιο. Συνεπώς, θα πρέπει να τηρείται ο στόχος που έχει τεθεί μέσα στα πλαίσια υποβολής του τρέχοντος Προγράμματος Σταθερότητας για επίτευξη ισοσκελισμένου ισοζυγίου σε διαρθρωτικούς όρους, δηλ. λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση του κύκλου της οικονομίας.

Για το 2016 με βάση τα τελικά δημοσιονομικά στοιχεία και μακροοικονομικούς δείκτες, το διαρθρωτικό ισοζύγιο εξαιρουμένων των έκτακτων και λοιπών μέτρων, παρουσιάζεται θετικό της τάξης του 1,2%, ικανοποιώντας το κριτήριο για το ΜΔΣ (Πίνακας με τις κυριότερες εξελίξεις στα κυριότερα κυκλικά και διαρθρωτικά μεγέθη).

Με βάση το κεντρικό μακροοικονομικό σενάριο για το 2017 και τις εκτιμήσεις της κοινής μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται για όλες τις χώρες της ΕΕ για τον υπολογισμό του παραγωγικού κενού, το διαρθρωτικό ισοζύγιο προβλέπεται να μειωθεί σε σχέση με το 2016, στο επίπεδο του 0%. Εντούτοις, η επίδοση αυτή συνεχίζει να ικανοποιεί τον κανόνα για μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο 0%. Για την επόμενη τριετία, 2018-2020 το παραγωγικό κενό αυξάνεται περαιτέρω θετικά, με αποτέλεσμα αυτό να επηρεάζει αρνητικά το διαρθρωτικό ισοζύγιο, όπου μειώνεται μέχρι -1,1% το 2020. Συνεπώς, οι αρχές θα πρέπει σε περίπτωση που παρατηρείται σημαντική απόκλιση από τους στόχους, να βρίσκονται σε ετοιμότητα για τη λήψη διορθωτικών μέτρων.

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ το πιθανότερο σενάριο είναι να μην υπάρξει απόκλιση από τον ΜΔΣ κατά τη διετία 2017-2018.

²³ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-stability-programme-cyprus-en.pdf>

Δημοσιονομικό Υπόλοιπο και επιδράσεις του κύκλου της οικονομίας

Σε εκατομμύρια ευρώ ή σε %	2017		2018	
	Πρωτογενές υπόλοιπο	Γενικό υπόλοιπο	Πρωτογενές υπόλοιπο	Γενικό υπόλοιπο
	+ Πλεόνασμα / - έλλειμμα		+ Πλεόνασμα / - έλλειμμα	
Υπόλοιπο 2016 **	529	64	493	35
Μείωση στο μερίδιο πλεονάσματος της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου για το 2015	-34	-34	-10	-10
Μείωση/ κατάργηση φόρου ακίνητης ιδιοκτησίας	-43	-43	-10	-10
Μείωση/ κατάργηση έκτακτης εισφοράς στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα	-79	-79	0	0
Μείωση εισπράξεων ΦΠΑ λόγω νέας Οδηγίας **	-20	-20	-20	-20
Μείωση Έκτακτης Αμυντικής Εισφοράς (μειωμένα επιτόκια)	-15	-15	0	0
Προσαυξήσεις στο δημόσιο τομέα/ προσλήψεις και προαγωγές **	-43	-43	-30	-30
Πρόσληψη οπλιτών (επιπρόσθετο κόστος με 2016)	-39	-39	0	0
Επενδύσεις **	-68	-68	-21	-21
Άλλα ποσά από ΣΠΑΠ **	-31	-31	-10	-10
Αύξηση τόκων **	δ/ι	7	δ/ι	-34
Επίδραση οικονομικής ανάπτυξης *	368	368	366	366
Υπόλοιπο 2017	526	68	758	266
% του ΑΕΠ	2,8	0,4	3,9	1,4
Υπόλοιπο σύμφωνα με ΣΠΑΠ 2018-2020	493	35	568	76
% του ΑΕΠ	2,6	0,2	2,9	0,4
Επίδραση παραγωγικού κενού στους υπολογισμούς του ΣΠΑΠ 2018-2020				
	2017		2018	
ΔΝΤ - κυκλική διόρθωση ***	167	167	75	75
ΔΝΤ - κυκλικά διορθωμένο υπόλοιπο	660	202	643	151
Ε. Επιτροπή- κυκλική διόρθωση ****	-93	-93	-252	-252
Ε. Επιτροπή - κυκλικά διορθωμένο υπόλοιπο	400	-58	316	-176
ΣΠΑΠ 2018-2020 - κυκλική διόρθωση	-37	-37	-152	-152
ΣΠΑΠ 2018-2020 - κυκλικά διορθωμένο υπόλοιπο	456	-2	416	-76
Μέσος όρος - κυκλική διόρθωση	12	12	-110	-110
Μέσος όρος - κυκλικά διορθωμένο υπόλοιπο	505	47	458	-34
Σημειώσεις				
* Η επίδραση της οικονομικής ανάπτυξης υπολογίστηκε με δημοσιονομικό πολλαπλασιαστή 0.49				
** Πηγή στοιχείων ΣΠΑΠ 2018-2020				
*** Στοιχεία από την 9η αξιολόγηση, Ιανουάριος 2016. http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/weorept.aspx?sy=2015&ey=2022&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=423&s=NGDP_RPCH%2CNGDP%2CNGAP_NPGDP%2CGGXWDG_NGDP%2CBCA%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=54&pr1.y=13				
**** Στοιχεία από Χειμερινές Προβλέψεις				
Ονομαστικό ΑΕΠ βάσει ΣΠΑΠ 2018-2020				
	Έτος	ΑΕΠ	Μεταβολή	
	2016	17.900		
	2017	18.652	4,2%	
	2018	19.398	4,0%	

Μακροοικονομικές προβλέψεις

Το Συμβούλιο σε συνεδρία του στις 20 Απριλίου 2017 προχώρησε στην αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών, βάσει των οποίων έχει ετοιμαστεί το Πρόγραμμα Σταθερότητας 2017-2020 και το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής για την περίοδο 2018-2020 (βλέπε **Παράρτημα 3: «Επικύρωση μακροοικονομικών προβλέψεων»**).

Πρόσφατες εξελίξεις

Μετά την επικύρωση των μακροοικονομικών προβλέψεων (βλέπε **«Παράρτημα 3: Επικύρωση μακροοικονομικών προβλέψεων»** για τα στοιχεία στήριξης της απόφασης του Συμβουλίου) έχουν προκύψει νεότερες εξελίξεις, στατιστικά στοιχεία, αριθμητικά δεδομένα για την οικονομία και βραχυπρόθεσμοι δείκτες, τα οποία καταδεικνύουν κυρίως τη θετική πορεία της οικονομίας κατά τους πρώτους μήνες του 2017. Συνοπτικά, η πορεία των κυριότερων μακροοικονομικών δεικτών με τις τελευταίες εξελίξεις αποτυπώνεται στον Πίνακα 4, που ακολουθεί. Συγκεκριμένα, παρατίθενται τα πιο κάτω:

ΚΟΕ – Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας και Οικονομικές Προοπτικές

- Με βάση το Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ) που ετοιμάζει το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου, τον Απρίλιο 2017 το οικονομικό κλίμα παρουσίασε βελτίωση με τον ΔΟΣ να αυξάνεται κατά 1,3 μονάδες σε σύγκριση με το Μάρτιο 2017. Η αύξηση οφείλεται σε ενδυνάμωση του επιχειρηματικού κλίματος στις υπηρεσίες και στις κατασκευές και σε οριακή βελτίωση του κλίματος στο λιανικό εμπόριο.
- Σύμφωνα με το Δελτίο Οικονομικές Προοπτικές που δημοσιεύει το ΚΟΕ για το μήνα Μάιο, η αύξηση της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας στην Κύπρο εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί για όλο το 2017 με ελαφρώς ταχύτερους ρυθμούς από αυτούς που καταγράφηκαν το 2016. Το 2017, το ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές) προβλέπεται να αυξηθεί κατά 3,1%. Το πρώτο και το δεύτερο τρίμηνο του έτους, το πραγματικό ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 3,5% και 3,1% αντίστοιχα (συγκριτικά με τα αντίστοιχα τρίμηνα του 2016).

Εαρινές προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής

- **Ρυθμός ανάπτυξης**

Μικρή επιβράδυνση της κυπριακής οικονομίας το 2017 και το 2018 αποτυπώνεται μέσα από τις Εαρινές Προβλέψεις της ΕΕ²⁴, σε σχέση με το 2016. Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας προβλέπεται το 2017 και 2018 της τάξης του 2,5% και 2,3% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι οι εκτιμήσεις αυτές για τον ρυθμό ανάπτυξης δεν έχουν διαφοροποιηθεί σε σχέση με τον Φεβρουάριο όταν ανακοινώθηκαν οι Χειμερινές Προβλέψεις.

²⁴ https://ec.europa.eu/info/files/spring-2017-economic-forecast-cyprus_en

Η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2017 αποδίδεται κυρίως στην εγχώρια ζήτηση, κυρίως στην κατανάλωση. Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να είναι η κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης. Ωστόσο, η αγοραστική δύναμη αναμένεται να διαβρωθεί καθώς ο πληθωρισμός επιστρέφει σε θετικό έδαφος. Κάποια στήριξη για ανάπτυξη θα έρθει από την κατανάλωση του δημοσίου, η οποία αναμένεται να αρχίσει να αναπτύσσεται μετά από πέντε χρόνια μείωσης και από τις καθαρές εξαγωγές.

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην Κύπρο υπέστησαν έντονη πτώση κατά τη διάρκεια της περιόδου της κρίσης. Προβλέπεται να ανακάμψουν σταδιακά προς τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο. Η καθαρή ανοδική τάση στις επενδύσεις σε στέγαση και άλλες κατασκευές, που παρατηρείται το 2016, αναμένεται να συνεχιστεί καθώς ανεβαίνει η αγορά ακινήτων.

Τονίζεται ότι ενώ υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα γύρω από τις επενδυτικές προοπτικές, η σταδιακή χαλάρωση των συνθηκών δανεισμού από τις τράπεζες, η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων και η βελτίωση της εμπιστοσύνης, αναμένεται να διατηρήσουν το θετικό κίνητρο για επενδύσεις.

- **Πληθωρισμός και απασχόληση**

Αναφορικά με την απασχόληση, αναμένεται ότι θα αυξηθεί κατά 2,3% το 2017 έναντι 2,2% σε σχέση με την προηγούμενη πρόβλεψη. Το 2018 προβλέπεται περαιτέρω αύξηση κατά 1,9% έναντι προηγούμενης εκτίμησης για άνοδο 1,8%. Η ανεργία αναμένεται σταδιακά να υποχωρήσει από το 13,1% το 2016 στο 11,7% το 2017 και στο 10,6% το 2018.

Για το γενικό επίπεδο τιμών, ο πληθωρισμός προβλέπεται να κυμανθεί στο 1,2% το 2017 και 1,1% το 2018 από -1,2% το 2016. Επιπρόσθετα, με βάση τα τελευταία στοιχεία της Eurostat για τον πληθωρισμό²⁵, η κυπριακή οικονομία για πέμπτο συνεχή μήνα κατέγραψε πληθωρισμό, όπου τον Απρίλιο του 2017 ανήλθε στο 2,1% σε σχέση με 1,5% τον Μάρτιο του 2017 και -2,1% τον Απρίλιο του 2016.

- **Δημοσιονομικό σκέλος**

Η δημοσιονομική απόδοση της οικονομίας ξεπέρασε τις αρχικές εκτιμήσεις. Το πρωτογενές πλεόνασμα αναμένεται να ανέλθει στο 2,7% το 2017 από 3% το 2016, ενώ προβλέπεται για τη γενική κυβέρνηση δημοσιονομικό πλεόνασμα 0,2% και 0,7% του ΑΕΠ για τα έτη 2017 και 2018, αντίστοιχα.

Για την πορεία του δημόσιου χρέους, το 2018 θα μειωθεί σε επίπεδο κάτω από το 100% (συγκεκριμένα στο 99,8%) αφού αποκλιμακωθεί στο 103,4% το 2017 και 107,8% το 2016. Το διαρθρωτικό έλλειμμα προβλέπεται στο -0,2% το 2017 (έναντι της προηγούμενης εκτίμησης για -0,7%) και στο -0,4% το 2018 (από -0,9%).

²⁵ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8022798/2-17052017-AP-EN.pdf/c39a1ded-53a3-42a7-94d9-17baf3a08a74>

Τελευταίες εκτιμήσεις Eurostat και Στατιστικής Υπηρεσίας

Η κυπριακή οικονομία αναπτύχθηκε το πρώτο τρίμηνο του έτους κατά 3,3% σε ετήσια βάση έναντι 2,9% το προηγούμενο τρίμηνο, μετά τη διόρθωση του ΑΕΠ ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και τις εργάσιμες μέρες. Σε τριμηνιαία βάση, δηλαδή σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2016, η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 0,6% έναντι ανάπτυξης 0,7% το τέταρτο τρίμηνο. Λαμβάνοντας υπόψη τις Εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ρυθμό ανάπτυξης για το 2017 (2,5%), σε συνδυασμό με την τελευταία εκτίμηση του Υπουργείου Οικονομικών (2,9%) όπως παρουσιάζεται στο ΣΠΔΠ 2018-2020, διαφαίνεται ότι με βάση τα πρώτα στοιχεία για το 2017 η απόδοση της οικονομίας αναμένεται να φτάσει σε ψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης από το 2016, γεγονός που θα έχει θετική συνέπεια και σε καλύτερα δημοσιονομικά αποτελέσματα, από πλευράς εσόδων.

Πίνακας 4: Ρυθμοί μεταβολής βασικών μακροοικονομικών δεικτών																				
Συγκριτικός πίνακας προβλέψεων Υπ. Οικονομικών και άλλων οργανισμών																				
	2016					2017					2018					2019				
	Υπ. Οικ.	Ευρ. Επ.	ΔΝΤ	ΚΤΚ	Παν. Κυπ.	Υπ. Οικ.	Ευρ. Επ.	ΔΝΤ	ΚΤΚ	Παν. Κυπ.	Υπ. Οικ.	Ευρ. Επ.	ΔΝΤ	ΚΤΚ	Παν. Κυπ.	Υπ. Οικ.	Ευρ. Επ.	ΔΝΤ	ΚΤΚ	Παν. Κυπ.
Πραγματικό ΑΕΠ	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,5	2,5	2,8	3,1	2,9	2,3	2,3	3,1		2,7			3,0	
Δημόσια κατανάλωση	-1,4	-1,4		-0,5		0,8	0,7		1,6		0,3	0,8		1,2		0,0			2,0	
Ιδιωτική κατανάλωση	2,9	2,9		2,5		2,3	2,1		2,1		2,3	1,9		2,1		2,3			2,1	
Επενδύσεις Πάγιου Κεφαλαίου	25,9	25,9		19,2		0,2	3,4		1,3		6,5	4,9		7,4		5,2			6,5	
Εξαγωγές	3,6	3,6	Σημ.	4,4		3,0	3,3	Σημ.	2,6		3,5	3,2	Σημ.	3,4		3,5			3,4	
Εισαγωγές	5,3	5,3		5,1		1,0	2,9		1,1		3,2	3,2		3,0		3,2			3,1	
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	-1,3	-1,3				1,3	0,8				1,0	0,9			Σημ.	1,5	Σημ.	Σημ.		Σημ.
Ονομαστικό ΑΕΠ	1,5	Σημ.		Σημ.		4,2	Σημ.		Σημ.		4,0	Σημ.		Σημ.		4,2			Σημ.	
Εναρμονισμένος πληθωρισμός	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2		1,1	1,2	1,5	0,9		1,0	1,1	1,4	1,5		1,5			1,6	
Απασχόληση	2,7	2,7	Σημ.	2,1		2,2	2,3	Σημ.	2,0		2,0	1,9	Σημ.	2,2		1,7			2,1	
Ανεργία	13,0	13,1	12,9	12,8		11,5	11,7	11,3	10,7		10,0	10,6	10,2	8,8		8,5			6,9	
Απολαβές υπαλλήλων	2,2	Σημ.		Σημ.		3,5	Σημ.		Σημ.		3,7	Σημ.		Σημ.		3,8			Σημ.	
Απολαβές ανά υπάλληλο	-0,6	-0,6	Σημ.	0,3		1,3	0,7	Σημ.	1,6		1,7	1,1	Σημ.	1,9		2,1			2,2	
Πηγές		Οργανισμός		Έκδοση		Σύνδεσμος														
ΔΝΤ	ΔΝΤ					Παγκόσμιες Οικονομικές Προοπτικές Απρίλιος 2017 με επεξεργασία δεδομένων					http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/04/04/world-economic-outlook-april-2017									
Ευρ.Επ.	Ευρωπαϊκή Επιτροπή					Εαρινές προβλέψεις 2017					https://ec.europa.eu/info/files/spring-2017-economic-forecast-cyprus_en									
ΚΤΚ	Κεντρική Τράπεζα Κύπρου					Οικονομικό Δελτίο 12/2016					http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=9839&lang=en									
Παν.Κυπ.	Πανεπιστήμιο Κύπρου					Οικονομικές Προοπτικές Μαΐου 2017					https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/EconomicOutlook_GkSummary_May17.pdf									
Σημ.		Δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα συγκεκριμένα στοιχεία																		

Τουρισμός

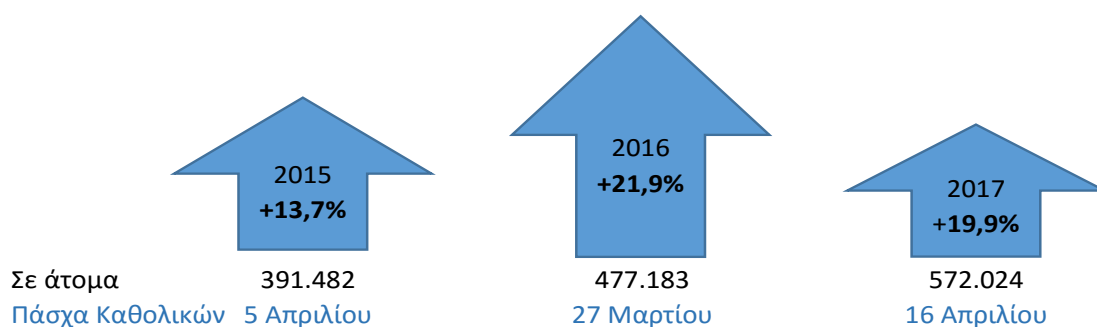
- Από τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών, τα έσοδα από τον τουρισμό το μήνα Φεβρουάριο 2017 ανήλθαν σε €46,6 εκατ. σε σύγκριση με €37,6 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του 2016, σημειώνοντας αύξηση 23,9%. Για την περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2017 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €82,0 εκατ. σε σύγκριση με €66,7 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2016 σημειώνοντας αύξηση 22,9%. Οι αφίξεις τουριστών για το πρώτο τετράμηνο του 2017 ανήλθαν σε 572.024 σε σύγκριση με 477.183 την αντίστοιχη περίοδο του 2016, σημειώνοντας αύξηση 19,9%, ξεπερνώντας τις αφίξεις που καταγράφηκαν

ποτέ στην Κύπρο κατά τους πρώτους τέσσερις μήνες του έτους. Για τον μήνα Απρίλιο οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 286.331 σε σύγκριση με 225.575 τον Απρίλιο 2016, σημειώνοντας αύξηση 26,9%. Οι αφίξεις Απριλίου 2017 ήταν οι ψηλότερες που είχαμε στην Κύπρο μέχρι σήμερα κατά τον μήνα Απρίλιο.

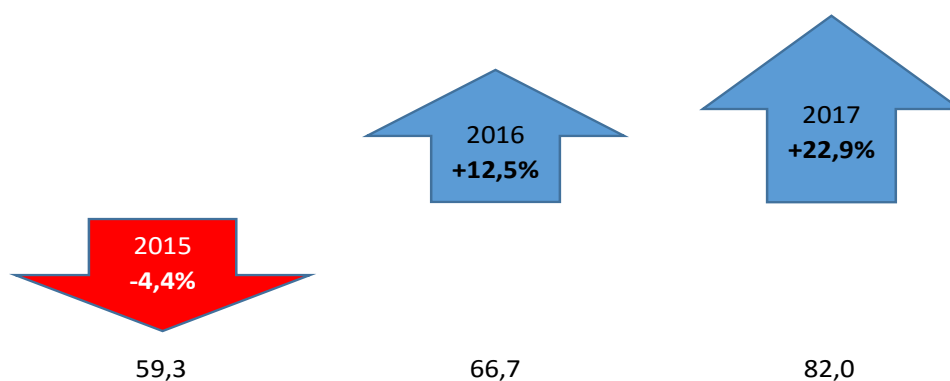
- Για το βαθμό σημαντικότητας του τουριστικού τομέα στην οικονομία αξίζει να αναφερθεί ότι το 2016 διακινήθηκαν στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου περίπου 9 εκατ. επιβάτες, σχεδόν 1,3 εκατ. περισσότεροι επιβάτες σε σχέση με το 2015, με τις σημαντικότερες αυξήσεις να καταγράφονται από τις αγορές της Ρωσίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ελλάδας και του Ισραήλ. Επιπρόσθετα, κατά τους χειμερινούς μήνες του 2016 υπήρξε σημαντική αύξηση της επιβατικής κίνησης σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Ανάλογη θετική εικόνα αποτυπώνεται από την επιβατική κίνηση και για τους πρώτους μήνες του 2017, αφού με βάση στατιστικά στοιχεία του Airports Council International Europe²⁶ το διεθνές αεροδρόμιο Λάρνακας εμφανίζεται στην τρίτη θέση στον πίνακα αύξησης της επιβατικής κίνησης στην κατηγορία των ευρωπαϊκών αερολιμένων με επιβατική κίνηση από 5 έως 10 εκατομμύρια, ετησίως (αύξηση 26,9%) και στην τέταρτη θέση για την επιβατική κίνηση για το μήνα Μάρτιο (αύξηση 21%).

Στα παρακάτω γραφήματα αποτυπώνονται συγκριτικά οι θετικές εξελίξεις στον τουριστικό τομέα, μέσω των αυξημένων αφίξεων και των ενισχυμένων τουριστικών εσόδων.

Αφίξεις τουριστών Ιανουαρίου – Απριλίου, 2015-2017

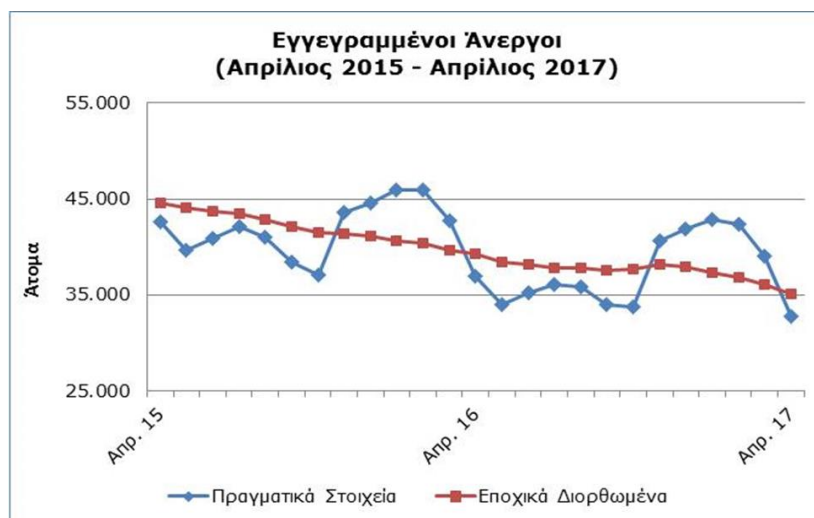
Τουριστικά έσοδα (εκατ. ευρώ) Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου, 2015-2017

²⁶ <https://www.aci-europe.org/media-room/mediaroom.html>

Ανεργία

Με βάση πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για την ανεργία που ανακοίνωσε η Eurostat, η ανεργία στην Κύπρο κατέγραψε μικρή μείωση για το Μάρτιο 2017. Συγκεκριμένα, η ανεργία μειώθηκε κατά 0,3% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, από 12,8% σε 12,5% ενώ σε σχέση με τον Μάρτιο 2016 υπήρξε μείωση 0,8%.

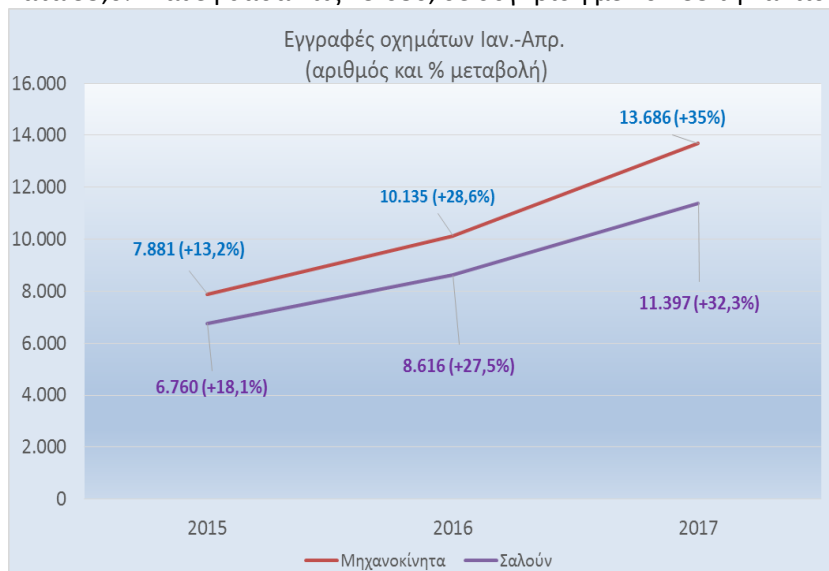

Επιπρόσθετα, με βάση τα νεότερα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας για την εγγεγραμμένη ανεργία²⁷ ο αριθμός των ανέργων τον Απρίλιο έφτασε τις 32.804 άτομα. Τα διορθωμένα ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις στοιχεία δείχνουν ότι ο αριθμός των εγγεγραμμένων

ανέργων μειώθηκε κατά 2,9% σε σχέση με το Μάρτιο 2017 ενώ σε σχέση με τον Απρίλιο 2016 σημειώθηκε μείωση 11,3% (4.182 ατόμων).

Εγγραφές μηχανοκινήτων οχημάτων

Κατά τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2017, οι συνολικές εγγραφές οχημάτων αυξήθηκαν κατά 35,0% και έφθασαν τις 13.686, σε σύγκριση με 10.135 την αντίστοιχη περίοδο του 2016.

Οι εγγραφές επιβατηγών αυτοκινήτων σαλούν αυξήθηκαν σε 11.397, σε σύγκριση με 8.616 την αντίστοιχη περίοδο του 2016, δηλαδή υπήρξε αύξηση 32,3%. Στο γράφημα, παρουσιάζονται για το 1^ο τετράμηνο κάθε έτους για την τελευταία τριετία, οι εγγραφές οχημάτων.

Διαφάνεται ότι με τα υφιστάμενα δεδομένα, για το 2017 η αγορά αυτοκινήτου αναμένεται να συνεχίσει τη θετική της πορεία με αντίστοιχο αντίκτυπο και στα δημόσια έσοδα.

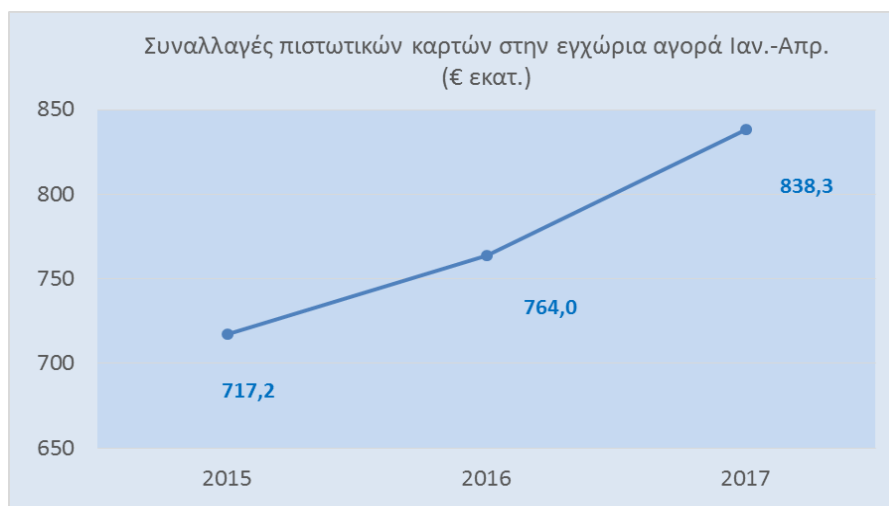
27

Βιομηχανία - κατασκευές

Αναφορικά με τη συνεισφορά του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας, ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής για τον μήνα Φεβρουάριο 2017 ανήλθε στις 76,9 μονάδες (βάση 2010=100), σημειώνοντας αύξηση 4,9% σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο 2016. Για την περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2017, ο δείκτης παρουσίασε άνοδο 7,1% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου. Για τον τομέα των κατασκευών, οι κυριότερες εξελίξεις που αφορούν στην περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2017, όπου εκδόθηκαν 909 άδειες οικοδομής σε σύγκριση με 794 την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Η συνολική αξία των αδειών αυτών αυξήθηκε κατά 31,0% και το συνολικό εμβαδόν κατά 27,5%.

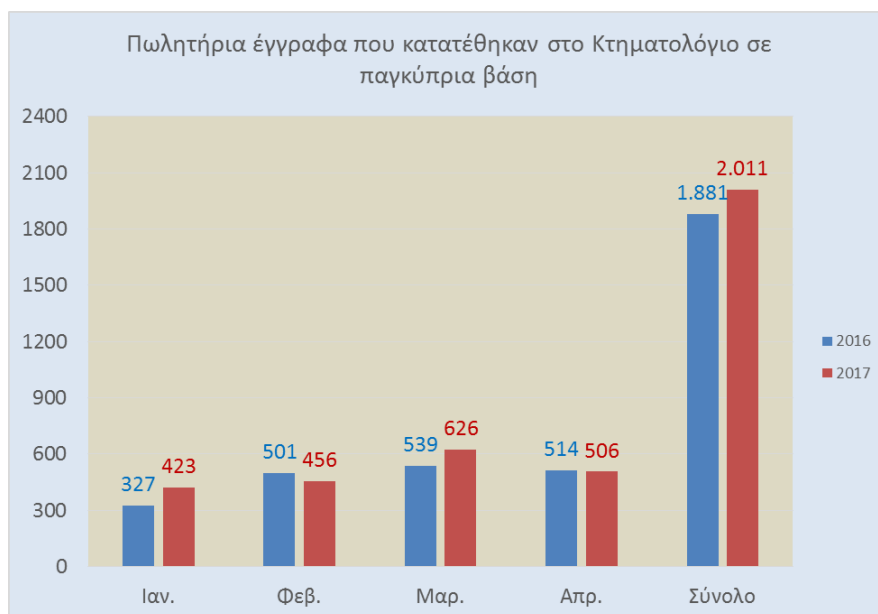
Κατανάλωση

Ο Δείκτης Όγκου Κύκλου Εργασιών Λιανικού Εμπορίου σημείωσε αύξηση 3,2% για την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2017 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Σε συνάφεια με τον πιο πάνω Δείκτη, σύμφωνα με στοιχεία της JCC η αξία των συναλλαγών με πιστωτικές κάρτες στην εγχώρια αγορά, αυξήθηκε κατά 8,5% τον Απρίλιο του 2017 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2016. Η αξία των συναλλαγών για τον Απρίλιο ήταν €205,1 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση 9,7% για το πρώτο τετράμηνο του 2017 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Συνολικά, για το 2016 η χρήση πιστωτικών καρτών παρουσίασε αύξηση 4% σε σχέση με το 2015. Τα πιο πάνω στοιχεία αποτυπώνουν τις ενδείξεις για διατήρηση ή ενδυνάμωση της κατανάλωσης για το 2017 σε σύγκριση με το 2016. Συνεπώς αναμένεται να αποτελέσει ένα από τους σημαντικούς παράγοντες για περαιτέρω ώθηση της οικονομίας. Στο πιο κάτω γράφημα παρουσιάζονται συγκριτικά για την τελευταία τριετία, η αξία των συναλλαγών με πιστωτικές κάρτες για το πρώτο τετράμηνο κάθε έτους.

Συναλλαγές ακίνητης ιδιοκτησίας

Οριακή μείωση της τάξης 2% παρουσίασαν τον Απρίλιο 2017 οι πωλήσεις ακινήτων, με βάση τα στατιστικά στοιχεία που ανακοίνωσε το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας για τα πωλητήρια έγγραφα που έχουν κατατεθεί. Ωστόσο, κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017, οι πωλήσεις είναι αυξημένες κατά 6,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016. (βλ. Πίνακα που ακολουθεί).

Αναφορικά με τον αριθμό των τεμαχίων που μεταβιβάστηκαν, κατά το μήνα Απρίλιο υπάρχει μείωση της τάξης του 26,3% σε σχέση με τον Απρίλιο 2016 ενώ για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2017 υπάρχει μείωση 5,2%, αντίστοιχα. Αναφορικά με το

συνολικό αποδεχθέν ποσό αυτών των μεταβιβάσεων υπάρχει μείωση 9,0% για το μήνα Απρίλιο 2017 σε σχέση με τον αντίστοιχο περσινό μήνα. Για την περίοδο του πρώτου τετράμηνου 2017 καταγράφεται μείωση 4,1% σε σχέση με το πρώτο τετράμηνο του 2016.

Αξιολόγηση βαθμού μεροληψίας προβλέψεων

Το άρθρο 47(2) του ΠΔΕΔΠ Νόμου, το οποίο αναφέρεται στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής και στις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις, αναφέρει ότι **«Το Συμβούλιο προβαίνει σε τακτά χρονικά διαστήματα σε αξιολογήσεις κατά πόσο υφίσταται οποιαδήποτε συστημική μεροληψία στις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις κατά το χρόνο δημοσίευσης από τον Υπουργό και εάν υφίσταται, υποβάλλει εισηγήσεις στον Υπουργό για τις απαιτούμενες ενέργειες προς αποφυγή τέτοιας μεροληψίας».**

Αναφέρεται ότι, μέχρι τις αρχές του 2016, οι εκτιμήσεις για τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις συμφωνούνταν με τους εταίρους, κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων του ΠΟΠ.

Σύμφωνα με τους πιο κάτω Πίνακες (Πίνακας 1 & Πίνακας 2) οι προβλέψεις που είχαν γίνει διαχρονικά μέσα στα πλαίσια του ΠΟΠ, οι οποίες κυρίως αποτύπωναν τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, φαίνεται να ήταν συντηρητικές, έχοντας υπόψη τα πραγματικά αποτελέσματα της κυπριακής οικονομίας.

Πίνακας 1: Προβλέψεις ΠΟΠ για ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ (ρυθμός ανάπτυξης σε σταθερές τιμές)

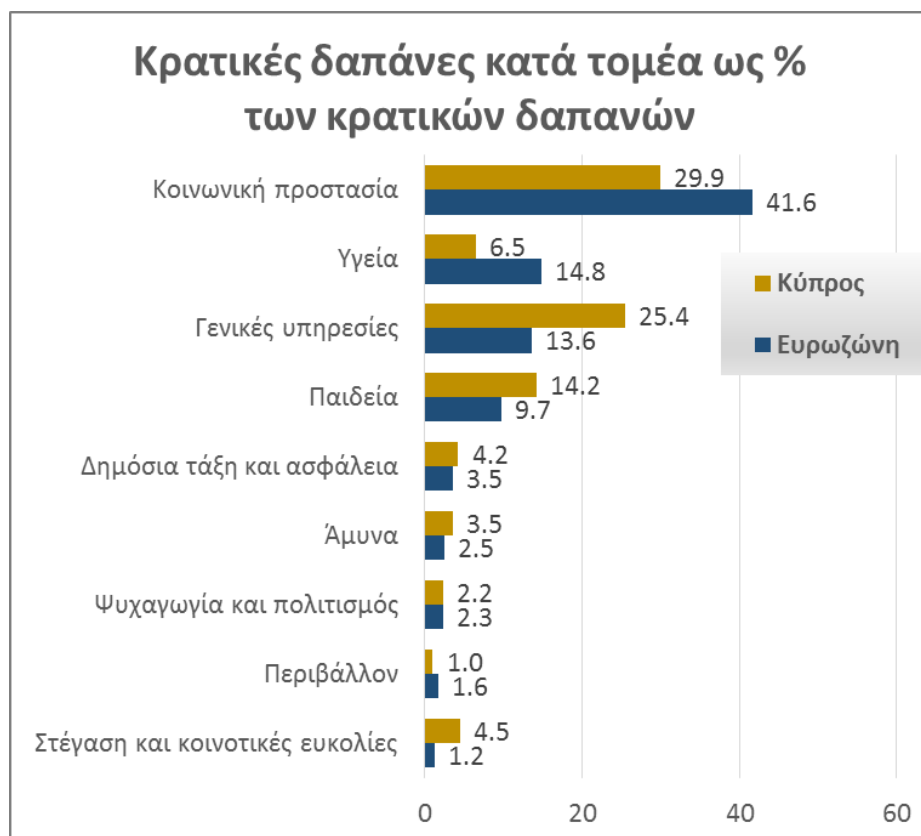
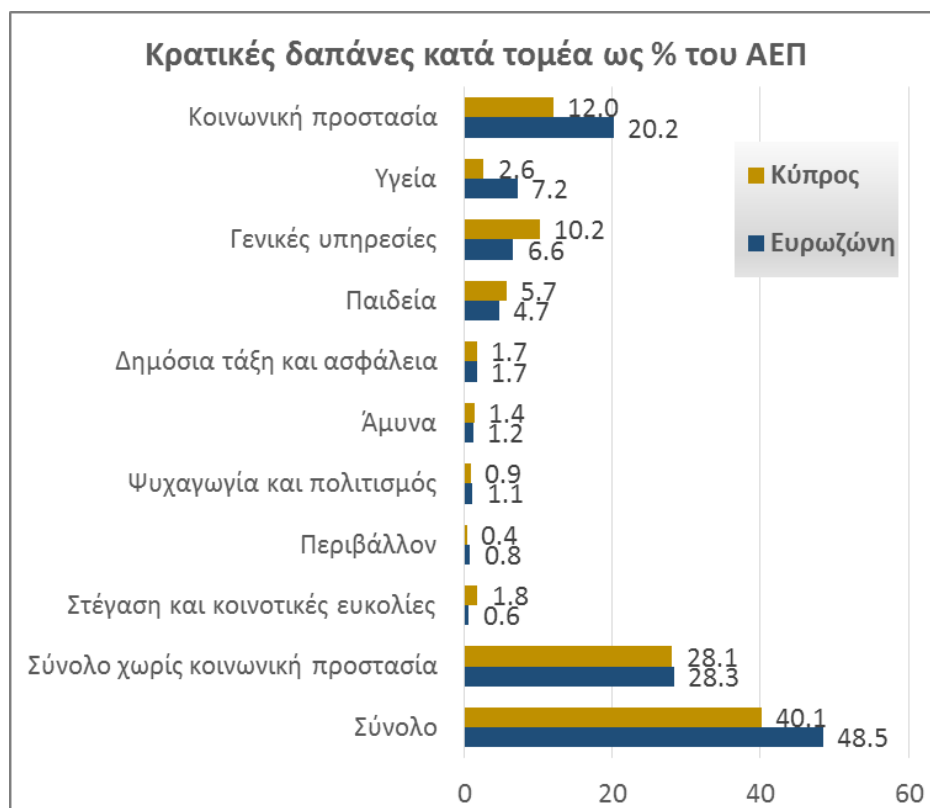
Έτος αναφοράς	Αρχικό ΠΟΠ Απρίλιος 2013	Εκτιμήσεις μετά την 5 ^η αξιολόγηση (Ιούλιος 2014)	Εκτιμήσεις μετά την 7 ^η αξιολόγηση (Ιούλιος 2015)	Εκτιμήσεις ΣΠΔΠ 2017-2019 (Απρίλιος 2016)
% μεταβολή				
2013	-8,7	-5,7	-5,4	-5,9
2014	-3,9	-4,2	-2,3	-2,5
2015	1,1	0,4	0,5	1,6
2016	1,9	1,6	1,4	2,2
2017	-	2,0	2,0	2,5

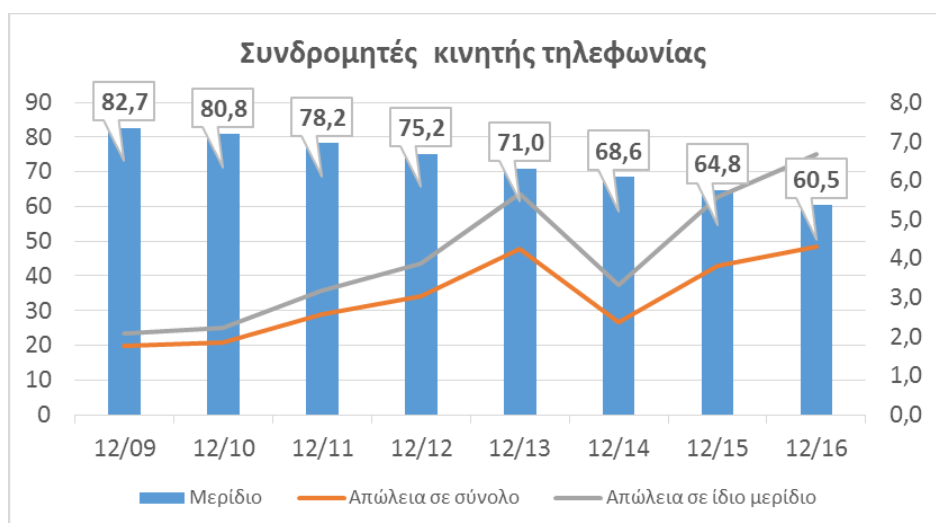
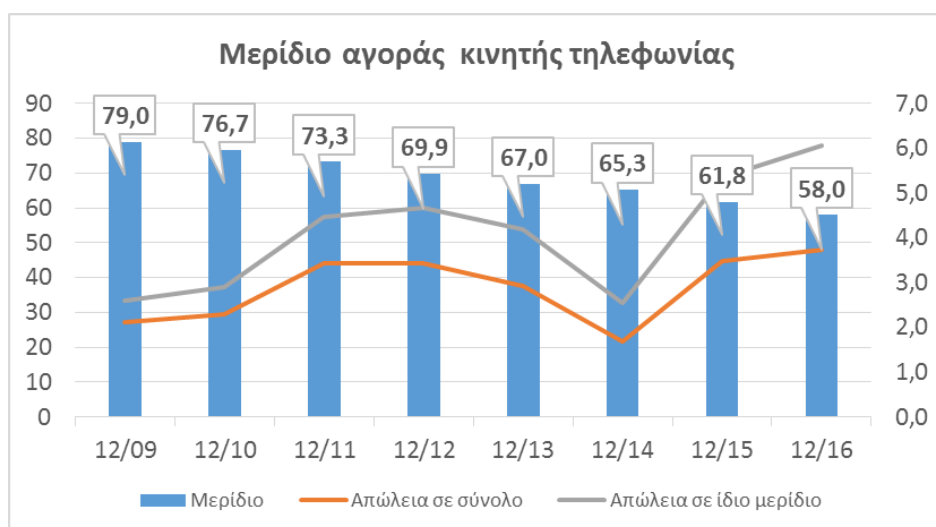
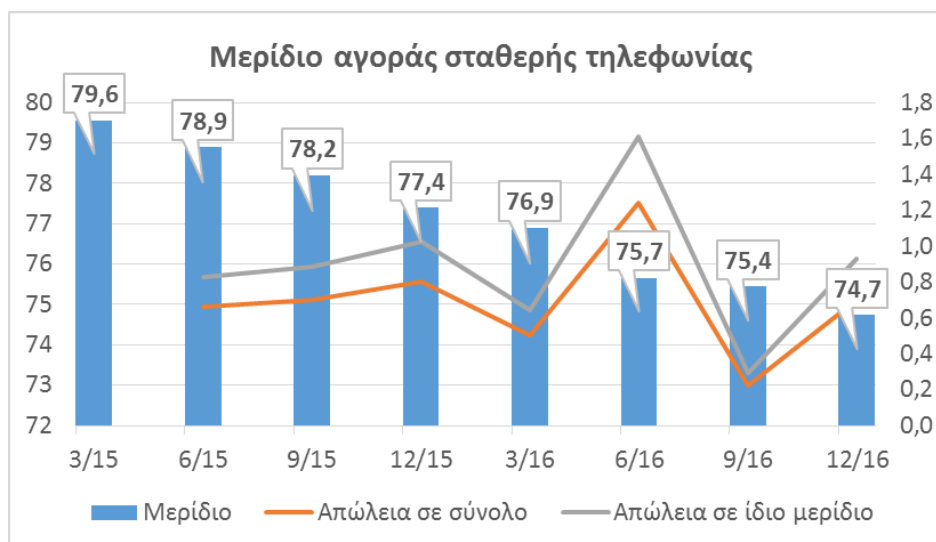
Πίνακας 2: Προβλέψεις ΠΟΠ για το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης

Έτος αναφοράς	Αρχικό ΠΟΠ Απρίλιος 2013	Εκτιμήσεις μετά την 5 ^η αξιολόγηση (Ιούλιος 2014)	Εκτιμήσεις μετά την 7 ^η αξιολόγηση (Ιούλιος 2015)	Εκτιμήσεις ΣΠΔΠ 2017-2019 (Απρίλιος 2016)
% στο ΑΕΠ				
2013	-2,4	-2,0	-1,8	-1,8
2014	-4,3	-1,3	2,6	2,6
2015	-2,1	-1,6	1,9	2,7
2016	1,2	1,2	2,4	2,2
2017	-	2,5	3,0	1,9

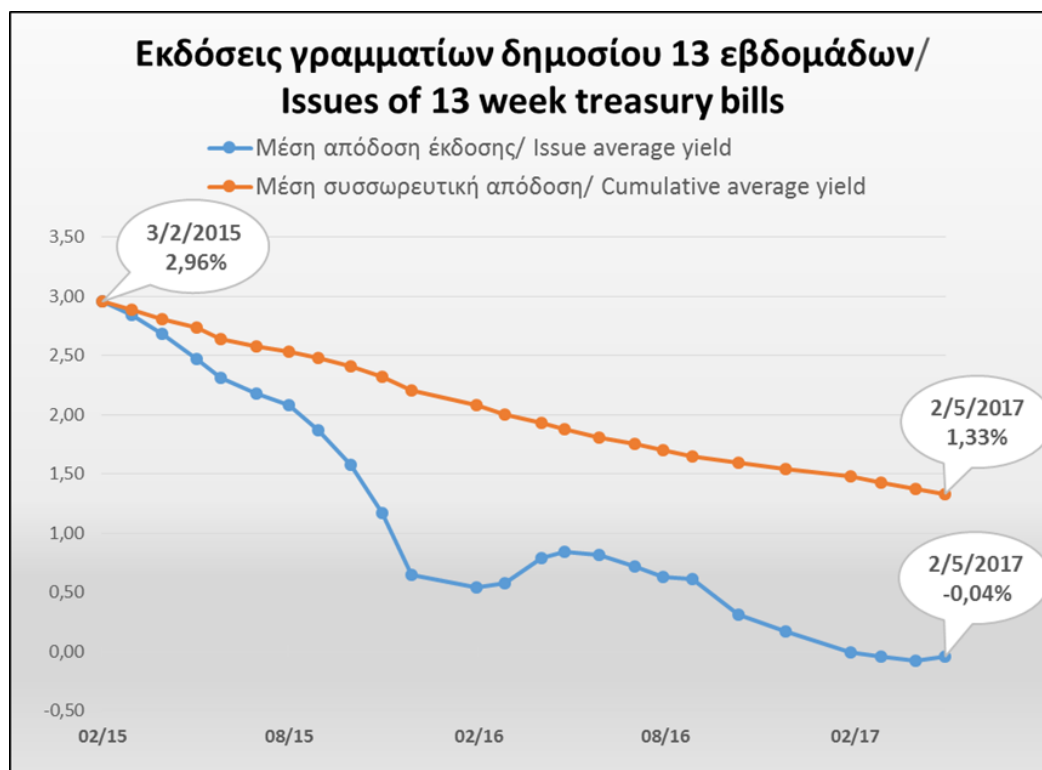
[illegible]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Αξιολόγηση κυβερνητικών προβλέψεων δημόσιου χρέους						
Πηγή: ΣΠΔΠ 2018-2020 (5/2017)		2016	2017	2018	2019	2020
A1	Εκατ. ευρώ	17 901	18 660	19 393	20 215	21 176
A2	Πραγματική	2.80	2.90	2.90	2.70	2.70
A3	Μεταβολή % Πληθωρισμός	-1.30	1.30	1.00	1.50	2.00
A4	Ονομαστική (1+A1)*(1+A2)/100	1.46	4.24	3.93	4.24	4.75
A5	Πρωτογενές Εκατ. ευρώ (A6*A1/100)	537	485	562	606	635
A6	πλεόνασμα % ΑΕΠ	3.00	2.60	2.90	3.00	3.00
A7	Εκατ. ευρώ (A8*A1/100)	19 298	19 406	19 335	19 123	18 804
A8	% του ΑΕΠ	107.8	104.0	99.7	94.6	88.8
A9	Χρέος Τόκοι έτους (εκατ. ευρώ)	465	466	485	526	551
A10	Αποπληρωμές από πρωτογενές πλεόνασμα και άλλους πόρους		359	556	737	870
A11	Κάλυψη από άλλους πόρους (+) / Πλεόνασμα μετρητών (-)(A10-A5)		- 127	- 6	130	234

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Δημοσιονομικό Συμβούλιο
Λεωφόρος Στροβόλου 53
Κτήριο Victory,
2018 Στρόβολος Λευκωσία
Τηλ. (+357) 22 606627
Email: info@fiscalcouncil.gov.cy

Αρ. Φακ.: 13.06.002

Αρ. τηλ: 22606642

Αρ. φαξ: 22606656

20 Απριλίου 2017

Υπουργό Οικονομικών,

**Θέμα: Μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις στα πλαίσια του
Στρατηγικού Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής 2018-2020**

Αναφέρομαι στην επιστολή σας με αρ. φακ. Υ.Ο.13.24.009.003 και ημερ. 12/04/2017 σχετικά με το πιο πάνω θέμα και επιθυμώ να σας ενημερώσω ότι το Δημοσιονομικό Συμβούλιο σε συνεδρία του στις 20 Απριλίου 2017, προχώρησε σε αξιολόγηση των αναφερόμενων προβλέψεων και έκρινε ότι αυτές κυμαίνονται εντός των αποδεκτών ορίων και με βάση τις τελευταίες εξελίξεις και δεδομένα κρίνονται ως ικανοποιητικά συντηρητικές.

Ωστόσο, κρίνουμε σκόπιμο όπως επισημάνουμε ότι λόγω μη υλοποίησης συγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων και ενδεχόμενης επιδείνωσης του εξωτερικού περιβάλλοντος, οι ρυθμοί ανάπτυξης της τρέχουσας διετίας είναι πιθανόν να ανατραπούν σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Σημειώνεται ότι, περισσότερα στοιχεία για τα πιο πάνω θα συμπεριληφθούν στην επόμενη Εαρινή Έκθεση του Συμβουλίου.

Παραμένουμε στη διάθεση σας για περαιτέρω συζήτηση του θέματος.

Δημήτρης Γεωργιάδης
Πρόεδρος
Δημοσιονομικού Συμβουλίου

ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Το Συμβούλιο έχοντας υπόψη τις σχετικές πρόνοιες της νομοθεσίας²⁸, έχει καταλήξει στην εκτίμηση ότι οι μακροοικονομικές προβλέψεις οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη του Στρατηγικού Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής 2018-2020 είναι εντός των αποδεκτών ορίων.

Για τη διαμόρφωση της εκτίμησής του, το Συμβούλιο, έλαβε υπόψη τα αριθμητικά στοιχεία που είχε στη διάθεσή του μέχρι και την 19^η Απριλίου 2017, τα οποία παρατίθενται αναλυτικά στη συνέχεια, την αξιολόγηση των μέχρι σήμερα προβλέψεων που έχουν γίνει από άλλους Οργανισμούς αλλά και τα πιο κάτω σημεία:

- Με βάση τη σύγκριση των μακροοικονομικών προβλέψεων από διάφορους φορείς όπως του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου και του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου, οι μακροοικονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών βρίσκονται μέσα στο εύρος των προβλέψεων των πιο πάνω, (βλέπε Σύγκριση Προβλέψεων).
- Όπως διαφαίνεται, οι μέχρι σήμερα προβλέψεις έχουν αποδειχθεί συντηρητικές σε σχέση με τα πραγματικά αποτελέσματα της Κυπριακής οικονομίας, (βλέπε Αξιολόγηση Προβλέψεων).

Καταλήγοντας, το Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο να τονίσει τους κινδύνους που πιθανόν να επηρεάσουν την κυπριακή οικονομία. Οι κίνδυνοι αυτοί, σε συνδυασμό, με το ιδιαίτερα ψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος καθιστούν την Κυπριακή Οικονομία και τα δημόσια οικονομικά ιδιαίτερα ευάλωτα. Λαμβάνοντας υπόψη, το συνολικό εξωτερικό χρέος της Κύπρου, πέραν του 400% του ΑΕΠ, η Κυπριακή Οικονομία είναι εκτεθειμένη σε κινδύνους που είναι εκτός ελέγχου της.

²⁸ Άρθρο 35(2) του Περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο «Ο Υπουργός κοινοποιεί στο Συμβούλιο δύο (2) εβδομάδες πριν από τη δημοσίευση των εγγράφων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, τα στοιχεία και τις υποθέσεις των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων που στηρίζουν το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής και το Συμβούλιο παρέχει εκτίμηση των μακροοικονομικών προβλέψεων με επιστολή του προς τον Υπουργό εντός πέντε (5) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης. Νοείται ότι, σε περίπτωση που το Συμβούλιο δεν συμφωνεί με τις εν λόγω μακροοικονομικές προβλέψεις, ενημερώνει τον Υπουργό ο οποίος συγκαλεί εντός πέντε (5) ημερών επιτροπή συνδιαλλαγής, αποτελούμενη από τα μέλη του Συμβουλίου και εκπροσώπους του Υπουργείου Οικονομικών και εάν, εντός τριών ημερών από τη σύγκληση της επιτροπής συνδιαλλαγής, το Συμβούλιο δεν είναι ακόμη σε θέση να υποστηρίξει τις μακροοικονομικές προβλέψεις, τότε ο Υπουργός ανακοινώνει δημόσια τη θέση του, αιτιολογώντας τη μη στήριξη τους».

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την παροχή εκτίμησης, ως προς τις μακροοικονομικές προβλέψεις, που πλαισιώνουν το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2018-2020, το Δημοσιονομικό Συμβούλιο («Συμβούλιο») βασίστηκε:

1. Στη σύγκριση (benchmarking) των προβλέψεων με άλλες αντίστοιχες προβλέψεις από άλλα σώματα και οργανισμούς,
2. Στην αξιολόγηση των πιο πρόσφατων οικονομικών δεικτών και στοιχείων και κατά πόσο αυτά συνάδουν με τις υπό αναφορά προβλέψεις.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ

Συγκριτικός πίνακας μακροοικονομικών προβλέψεων:

[illegible]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Με βάση τις χειμερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²⁹ (**Winter Forecast**), η κυπριακή οικονομία παρουσιάζει μια σταθερή οικονομική ανάκαμψη και η ανάπτυξη αναμένεται να παραμείνει ισχυρή, αν και φαίνεται να επιβραδύνεται ελαφρά. Ο πληθωρισμός προβλέπεται να είναι θετικός για το 2017 και η αγορά εργασίας αναμένεται να έχει καλές επιδόσεις. Οι τράπεζες εξακολουθούν να επιβαρύνονται με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, παρά τις συνεχιζόμενες προσπάθειες απομόχλευσης. Η δημοσιονομική θέση της γενικής κυβέρνησης αναμένεται να παραμείνει σε γενικές γραμμές ισορροπημένη.

Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να είναι θετικός για τα έτη 2017 και 2018, αλλά θα επιβραδυνθεί σε σχέση με το 2016, που ήταν 2,8% και θα κυμανθεί σε 2,5% και 2,3% αντίστοιχα. Για τα δημοσιονομικά, το 2017 προβλέπεται πρωτογενές πλεόνασμα 2,2% και δημοσιονομικό έλλειμμα 0,2% του ΑΕΠ για τη Γενική κυβέρνηση.

Οι συνολικές δαπάνες αναμένεται να μειωθούν κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες λόγω της ενδιάμεσης κατανάλωσης και των δαπανών για τόκους, ενώ οι απολαβές των υπαλλήλων προβλέπεται να αυξηθούν παρά το πάγωμα των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα (κυρίως λόγω της πρόσληψης των επαγγελματιών στρατιωτών στην Εθνική Φρουρά).

Τα συνολικά έσοδα επηρεάζονται από συνδυασμό των νέων μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής, καθώς και από τον αντίκτυπο των μέτρων που θεσπίστηκαν το 2016. Οι αρχές αναμένεται να καταργήσουν το φόρο ακίνητης περιουσίας που καταβάλλεται έναντι της κεντρικής κυβέρνησης χωρίς αντισταθμιστικά μέτρα. Επιπλέον, η έκτακτη εισφορά που καταβαλλόταν για την αντιμετώπιση της κρίσης έληξε στο τέλος του 2016. Η εφαρμογή της νέας οδηγίας όσον αφορά τον ΦΠΑ για τις υπηρεσίες ηλεκτρονικού εμπορίου αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στα κρατικά έσοδα το 2017.

Το 2018, η αναμενόμενη βελτίωση στο δημοσιονομικό υπόλοιπο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη βελτίωση των οικονομικών προοπτικών και συνθηκών αλλά και στη μικρή μείωση, σε ποσοστό του ΑΕΠ, της ενδιάμεσης κατανάλωσης, των δαπανών για τόκους και των κοινωνικών μεταβιβάσεων.

Για την πορεία του δημόσιου χρέους, αν και παραμένει αρκετά ψηλό εντούτοις μειώνεται και αναμένεται να πέσει κάτω από το 100% του ΑΕΠ το 2018. Η μείωση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στις προσδοκίες για την επίτευξη καλύτερων πρωτογενών πλεονασμάτων.

Στην Έκθεση γίνεται αναφορά και για το διαρθρωτικό υπόλοιπο της Κύπρου όπου αναμένεται να επιδεινωθεί, λόγω κάποιας δημοσιονομικής χαλάρωσης, λαμβάνοντας υπόψη και την τρέχουσα κυκλική θέση της κυπριακής οικονομίας.

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο: Με βάση τις εκτιμήσεις όπως αυτές αποτυπώνονται στο Δελτίο Τύπου του **Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), Απρίλιος 2017 (PRESS RELEASE NO. PR17/107)**³⁰, ύστερα από την ολοκλήρωση του πρώτου ελέγχου από το ΔΝΤ μετά την έξοδο από το ΠΟΠ, αναφέρεται ότι μεσοπρόθεσμα, η ανάπτυξη αναμένεται να παραμείνει έντονη, αν και θα καθίσταται σταδιακά ηπιότερη σε σχέση με τον ισχυρό ρυθμό του περασμένου έτους. Για το 2017, η αύξηση του ΑΕΠ προβλέπεται γύρω στο 2,5% λόγω της συνεχούς στήριξης από την εξωτερική ζήτηση και την εξωτερική χρηματοδότηση. Στη συνέχεια, η ανάπτυξη αναμένεται να επιβραδυνθεί σταδιακά όσο αυξάνεται η αποπληρωμή του χρέους του ιδιωτικού τομέα σε μόλις πάνω από 2,0% από το 2020».

²⁹ http://ec.europa.eu/info/sites/info/files/wf2017_cy_en.pdf

³⁰ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/04/03/PR17107-Cyprus-IMF-Staff-Completes-Mission-for-First-Post-Program-Monitoring-to-Cyprus>

«Over the medium term, growth is expected to remain brisk, although moderating gradually from the rapid pace of last year. For 2017, GDP growth is forecast at around 2.5 percent on continued support from foreign demand and external financing. Thereafter, growth is expected to ease marginally as repayment of private sector debt picks up, stabilizing at just above 2 percent from 2020».

Στο World Economic Outlook Οκτώβριος 2016³¹, το ΔΝΤ προέβλεπε για την Ευρωζώνη ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ για τη διετία 2016-2017, της τάξης του 1,7% και 1,5% αντίστοιχα, και για την Κύπρο 2,8% και 2,2%. Τον Ιανουάριο το ΔΝΤ προχώρησε σε θετική αναθεώρηση των προβλέψεων³² του για την Ευρωζώνη στο 1,7% κι 1,6% χωρίς να γίνεται αναφορά στη Κύπρο. Για το 2018 προβλέπεται διατήρηση του ρυθμού ανάπτυξης στο 1,6% του ΑΕΠ.

Με βάση την πιο πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ, Παγκόσμιες Οικονομικές Προοπτικές 2017 του Απριλίου (World Economic Outlook³³), ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας για το 2017 αναμένεται να είναι στο 2,5% και για το 2018 της τάξης του 2,3%. Παρά την επιβράδυνση της οικονομίας, θα προκύψει πληθωρισμός 1,5% το 2017 και 1,4% το 2018, σε σχέση με τον αποπληθωρισμό που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα χρόνια. Επίσης, υπάρχει εκτίμηση ότι οι συνθήκες στην αγορά εργασίας θα συνεχίσουν να βελτιώνονται με την ανεργία να υποχωρεί από 12,9% το 2016 στο 10,2% μέχρι το 2018.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα: Με βάση τις τελευταίες εκτιμήσεις των τεχνοκρατών της ΕΚΤ για την Ευρωζώνη³⁴, η οικονομική ανάκαμψη αναμένεται να σταθεροποιηθεί περαιτέρω, με ρυθμό που υπερβαίνει ελαφρώς τις προηγούμενες προσδοκίες. Η αναμενόμενη παγκόσμια ανάκαμψη και η ανθεκτική εγχώρια ζήτηση, υποβοηθούμενη από την ιδιαιτέρως διευκολυντική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής, η προηγηθείσα πρόοδος που επιτεύχθηκε ως προς την απομόχλευση σε όλους τους τομείς και η συνεχής βελτίωση της αγοράς εργασίας αναμένεται, να στηρίξουν την ανάκαμψη. Συγκεκριμένα, το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 1,8% το 2017, 1,7% το 2018 και 1,6% το 2019. Η εγχώρια ζήτηση είναι η κινητήρια δύναμη της ανάκαμψης από τα μέσα του 2013, συμπεριλαμβανομένης της εύρωστης ιδιωτικής κατανάλωσης και της θετικής συμβολής των επενδύσεων.

Λόγω της πρόσφατης αύξησης της τιμής του πετρελαίου ο πληθωρισμός (βάσει του ΕνΔΤΚ) αναμένεται να διαμορφωθεί κατά μέσο όρο σε 1,7% το 2017. Ωστόσο, οι υποκείμενες πληθωριστικές πιέσεις φαίνεται να αυξάνονται μόνο σταδιακά στη διάρκεια του χρονικού ορίζοντα προβολής.

Κεντρική Τράπεζα Κύπρου: Οι προβλέψεις της Ομάδας Τεχνοκρατών της Κεντρικής Τράπεζας (ΚΤΚ), όπως αυτές αποτυπώνονται στο Οικονομικό Δελτίο του Δεκεμβρίου 2016 (Economic Bulletin)³⁵ παρουσιάζουν ότι ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ για το 2016 προβλέπεται να αυξηθεί κατά 2,8%, μεταξύ άλλων, λόγω της αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Για το 2017 και 2018, αντίστοιχα, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας προβλέπεται να είναι θετικός, της τάξης του 2,8% και 3,1%.

Αναφορικά για την εξέλιξη του πληθωρισμού, για το 2016, με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, ο πληθωρισμός προβλέπεται να είναι αρνητικός της τάξης του

³¹ <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Subdued-Demand-Symptoms-and-Remedies#annex>

³² <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/27/A-Shifting-Global-Economic-Landscape>

³³ <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/04/04/world-economic-outlook-april-2017>

³⁴

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbstaffprojections201703.el.pdf?269e644265325f723c835f74fc23f302>

³⁵ http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf/CBC_Economic_Bulletin_December_2016_en.pdf

1,2% λόγω των μειωμένων τιμών των ενεργειακών προϊόντων (πετρελαίου) αλλά και άλλων κατηγοριών προϊόντων και υπηρεσιών. Για το 2017 και 2018, λόγω και της περαιτέρω ενίσχυσης του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ, προβλέπεται αύξηση του επιπέδου των τιμών και συγκεκριμένα αναμένεται πληθωρισμός της τάξης του 0,9% και 1,5%, αντίστοιχα.

Σε συνέχεια των πιο πάνω και μετά από σχετική συνάντηση με την Ομάδα Τεχνοκρατών της Κεντρικής Τράπεζας για ανταλλαγή απόψεων για τα τελευταία στοιχεία και τις εξελίξεις, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας για το 2017 αναμένεται της τάξης του 2,8% ενώ για το 2018 μετά και από την συμπερίληψη των τελευταίων στοιχείων και εξελίξεων αλλά και την αξιολόγηση διαφόρων κινδύνων, δεν αποκλείεται ο ρυθμός ανάπτυξης να κυμανθεί περίπου της τάξης του 2,9%. Οι προβλέψεις για ανάπτυξη στηρίζονται κυρίως στα επενδυτικά έργα (παγίου κεφαλαίου) που αναμένεται να ξεκινήσουν και θα δώσουν περαιτέρω ώθηση στην οικονομία (δημιουργία καζίνο), σε συνδυασμό με την διατήρηση της κατανάλωσης αλλά και τη συνέχιση των βελτιωμένων επιδόσεων του τομέα του τουρισμού (ενδείξεις για αφίξεις από Ρωσία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο κλπ.).

Κέντρο Οικονομικών Ερευνών Πανεπιστημίου Κύπρου: Με βάση το **Δελτίο Οικονομικές Προοπτικές, Ιανουάριος 2017, του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου**³⁶, η αύξηση της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας στην Κύπρο εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί και το 2017 με ρυθμούς παρόμοιους με αυτούς που είχαν καταγραφεί το 2016. Το ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές) προβλέπεται ότι έχει σημειώσει αύξηση της τάξης του 2,9% το 2016. Κατά το 2017, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ εκτιμάται σε 3,1%.

Οι κυριότεροι παράγοντες που οδηγούν στην προβλεπόμενη άνοδο του ΑΕΠ είναι οι εξής:

- Η συνέχιση των ικανοποιητικών ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ και της απασχόλησης το τρίτο τρίμηνο του 2016 και η περαιτέρω βελτίωση εγχώριων προπορευόμενων δεικτών για την οικονομική δραστηριότητα κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2016.
- Οι θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης στην ευρωζώνη και την ΕΕ, η μεγαλύτερη από την αναμενόμενη άνοδος του ΑΕΠ στο Ηνωμένο Βασίλειο (παρά το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος για έξοδο της χώρας από την ΕΕ) και η απάμβλυνση της ύφεσης στη Ρωσία.
- Περαιτέρω ενδυνάμωση της οικονομικής εμπιστοσύνης στην Κύπρο και την ΕΕ.
- Βελτιωμένες αποδόσεις στις διεθνείς χρηματιστηριακές αγορές, κάτι που υποδηλώνει λιγότερο δυσμενείς εξωτερικές οικονομικές συνθήκες τώρα συγκριτικά με αυτές που επικρατούσαν κατά το πρώτο μισό του 2016.
- Η παρατεταμένη περίοδος μειώσεων στις διεθνείς τιμές πετρελαίου (παρά τις πρόσφατες αυξήσεις) και οι υποτονικές τιμές μη ενεργειακών αγαθών.
- Η συνεχιζόμενη ομαλοποίηση των συνθηκών στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από αύξηση των καταθέσεων, απομόχλευση και μειωμένα επιτόκια δανεισμού.
- Η βελτίωση του ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης και του πρωτογενούς πλεονάσματος την περίοδο Ιανουάριος – Νοέμβριος 2016 συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο το 2015.

³⁶ http://www.ucy.ac.cy/erc/documents/EconomicOutlook_Jan17.pdf

Τα χαμηλά επίπεδα ευρωπαϊκών επιτοκίων συνεχίζουν να υποβοηθούν την ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας. Ωστόσο, η μακρά περίοδος χαμηλών επιτοκίων αντανακλά συνθήκες αβεβαιότητας για τη δυναμική της ανάπτυξης στην ευρωζώνη με πιθανές επιπτώσεις στο ρυθμό ανάπτυξης στην Κύπρο τα επόμενα τρίμηνα.

Κίνδυνοι για χαμηλότερη από την προβλεπόμενη ανάπτυξη σχετίζονται με τη σημαντική επιβράδυνση της βρετανικής οικονομίας και περαιτέρω υποτίμηση της στερλίνας έναντι του ευρώ, τους χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης από τους προσδοκώμενους στην ΕΕ και την ευρωζώνη, τα ψηλά επίπεδα ιδιωτικού δανεισμού, που έχουν οδηγήσει σε απομόχλευση αλλά και σε αυξημένα επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων, το ψηλό ποσοστό δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ, που καθιστά την Κύπρο ευάλωτη σε αρνητικές εξωτερικές εξελίξεις και την παρατεταμένη περίοδο ψηλής ανεργίας ενδεχομένως να επηρεάσει δυσμενώς τις προοπτικές ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας, ειδικότερα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Παράγοντες για καλύτερες οικονομικές προοπτικές από τις προβλεπόμενες σχετίζονται με βελτίωση των οικονομικών συνθηκών στη Ρωσία αφού οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου κινούνται ανοδικά, και νέες επενδύσεις στους τομείς του τουρισμού και της ενέργειας, καθώς και σε δημόσιες υποδομές.

ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΝΕΟΤΕΡΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ

1. Με βάση το Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ) που ετοιμάζει και δημοσιεύει το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου, τον Μάρτιο 2017 το οικονομικό κλίμα παρουσίασε μικρή βελτίωση με τον ΔΟΣ να αυξάνεται κατά 0,6 μονάδες σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο 2017. Η αύξηση οφείλεται σε ενδυνάμωση του επιχειρηματικού κλίματος στη μεταποίηση και σε οριακή βελτίωση στην καταναλωτική εμπιστοσύνη.

2. Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών, οι αφίξεις τουριστών το Μάρτιο 2017 ανήλθαν σε 140.873 σε σύγκριση με 137.013 το Μάρτιο 2016, σημειώνοντας αύξηση 2,8%. Οι αφίξεις Μαρτίου 2017 ήταν οι ψηλότερες που είχαμε στην Κύπρο μέχρι σήμερα κατά το μήνα Μάρτιο. Για την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2017 οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 285.693 σε σύγκριση με 251.608 την αντίστοιχη περίοδο του 2016, σημειώνοντας αύξηση 13,5%

Επιπρόσθετα, τα έσοδα από τον τουρισμό το μήνα Ιανουάριο 2017 ανήλθαν σε €35,4 εκατ. σε σύγκριση με €29,1 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας αύξηση 21,6%.

3. Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού³⁷ για το 4^ο τρίμηνο του 2016, το εργατικό δυναμικό ανήλθε σε 430.167 άτομα ή 62,9% του πληθυσμού (άνδρες 68,4%, γυναίκες 57,9%) σε σύγκριση με 427.489 άτομα (62,7%) και 413.975 άτομα (61,2%) το 3ο τρίμηνο του 2016 και το 4ο τρίμηνο του 2015 αντίστοιχα.

Ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν 374.651 άτομα και το ποσοστό απασχόλησης 54,8% (άνδρες 60,1%, γυναίκες 49,9%) σε σύγκριση με 371.916 άτομα (54,5%) και 361.433 άτομα (53,4%) το 3ο τρίμηνο του 2016 και το 4ο τρίμηνο του 2015 αντίστοιχα.

Ο αριθμός των ανέργων ανήλθε σε 55.516 άτομα και το ποσοστό ανεργίας σε 12,9% του εργατικού δυναμικού (άνδρες 12,1%, γυναίκες 13,8%). Το 3ο τρίμηνο του 2016 το ποσοστό ήταν 13,0% ή 55.573 άτομα και το 4ο τρίμηνο του 2015 12,7% ή 52.542 άτομα.

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων στα Επαρχιακά Γραφεία Εργασίας στο τέλος Μαρτίου 2017, έφτασε τα 39.088 πρόσωπα. Με βάση τα στοιχεία διορθωμένα για εποχικές διακυμάνσεις, τα οποία δείχνουν την τάση της ανεργίας, ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων το Μάρτιο 2017 μειώθηκε στα 36.420 πρόσωπα σε σύγκριση με 37.068 τον προηγούμενο μήνα.

Σε σύγκριση με το Μάρτιο του 2016 σημειώθηκε μείωση 3.695 προσώπων ή 8,6% που αποδίδεται κυρίως στους τομείς της δημόσιας διοίκησης (μείωση 1.325 ανέργων), των κατασκευών (μείωση 1.223), της μεταποίησης (μείωση 597) και του εμπορίου (μείωση 411). Παράλληλα παρατηρήθηκε αύξηση 430 ανέργων στον τομέα των Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών δραστηριοτήτων.

³⁷

<http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/B1175BDD860E9365C225803D003F2F20?OpenDocument&sub=1&sel=1&e=&print>

4. Σύμφωνα με νέα στοιχεία του Τμήματος Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη οι αιτήσεις για εγγραφές εταιρειών στην Κύπρο, κατέγραψαν μείωση τον Φεβρουάριο του 2017. Σύμφωνα με τα στοιχεία, οι αιτήσεις για εγγραφές μειώθηκαν κατά 13,4% τον δεύτερο μήνα του έτους στις 953 από 1.100 τον Φεβρουάριο του 2016.

Το πρώτο δίμηνο του 2017 οι αιτήσεις για εγγραφές εταιρειών παρουσιάζουν μικρή μείωση 0,7% στις 2.007 από 2.022 το πρώτο δίμηνο του 2016. Το σύνολο των εγγεγραμμένων εταιρειών στην Κύπρο ανέρχεται στις 209.860.

5. Αναφορικά με τις εγγραφές μηχανοκινήτων οχημάτων, οι κυριότερες εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016, ήταν: (α) Ο συνολικός αριθμός των νεοεγγραφέντων οχημάτων σημείωσε αύξηση 38,2% τους πρώτους τρεις μήνες του 2017 και έφτασε στις 10.334, σε σύγκριση με 7.475 κατά την ίδια περίοδο του 2016. (β) Οι εγγραφές επιβατηγών αυτοκινήτων σαλούν αυξήθηκαν κατά 35,5% και έφτασαν στις 8.666, σε σύγκριση με 6.394 που ήταν το πρώτο τρίμηνο του 2016.

6. Ο Δείκτης Αξίας Κύκλου Εργασιών Λιανικού Εμπορίου για τον μήνα Ιανουάριο 2017 αυξήθηκε κατά 3,3% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους και έφτασε στις 84,1 μονάδες (βάση 2010=100).

7. Ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής για τον μήνα Ιανουάριο 2017 ανήλθε στις 74,7 μονάδες (βάση 2010=100), σημειώνοντας αύξηση 9,2% σε σύγκριση με τον Ιανουάριο 2016. Στον τομέα της Μεταποίησης, τον Ιανουάριο 2017 ο δείκτης έφτασε τις 66,5 μονάδες, δηλαδή σημείωσε αύξηση 7,4% σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2016.

8. Ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού στις Κατασκευές για το τέταρτο τρίμηνο του 2016 ανήλθε στις 99,4 μονάδες (με βάση 2010=100,0), σημειώνοντας αύξηση 3,1% έναντι του τρίτου τριμήνου του 2016. Σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό τρίμηνο, ο δείκτης σημείωσε αύξηση της τάξης του 3,9%.

Κατά τύπο έργου, σημειώθηκε άνοδος της τάξης του 1,4% στα κτίρια και 9,8% στα έργα πολιτικού μηχανικού κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2016 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2015. Για την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2016, ο ολικός δείκτης σημείωσε πτώση της τάξης του 1,3% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015. Αύξηση 0,8% κατέγραψε ο δείκτης για τα κτίρια ενώ μείωση 5,7% κατέγραψε ο δείκτης για τα έργα πολιτικού μηχανικού.

9. Ο Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές για το τέταρτο τρίμηνο του 2016 ανήλθε στις 66,5 μονάδες (με βάση 2010=100,0), σημειώνοντας αύξηση 17,9% έναντι του τέταρτου τριμήνου του 2015.

Κατά τύπο έργου, σημειώθηκε άνοδος της τάξης του 31,9% στα κτίρια και μείωση 8,6% στα έργα πολιτικού μηχανικού κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2016 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2015.

Για την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2016, ο ολικός δείκτης σημείωσε αύξηση της τάξης του 12,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015. Άνοδο 15,9% κατέγραψε ο δείκτης για τα κτίρια και 5,0% για τα έργα πολιτικού μηχανικού.

10. Σύμφωνα με την Έρευνα Αδειών Οικοδομής, ο αριθμός των αδειών οικοδομής που εκδόθηκαν από τις δημοτικές αρχές και τις επαρχιακές διοικήσεις τον Ιανουάριο 2017 ανήλθε στις 465 σε σύγκριση με 356 τον Ιανουάριο 2016. Η συνολική αξία των αδειών αυτών έφθασε τα €108,4 εκατ. και το συνολικό εμβαδόν τις 88,4 χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα, σε σύγκριση με €73,0 εκατ. και 69,3 χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα τον

αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους. Με τις άδειες αυτές προβλέπεται να ανεγερθούν 381 οικιστικές μονάδες έναντι 243 τον Ιανουάριο 2016.

11. Με βάση προκαταρκτικές εκτιμήσεις για το Εξωτερικό Εμπόριο της Κύπρου για το Φεβρουάριο 2017, οι συνολικές εισαγωγές / αφίξεις ήταν €423,5 εκατ., εκ των οποίων €299,8 εκατ. ήταν αφίξεις από άλλα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. και €123,7 εκατ. εισαγωγές από Τρίτες Χώρες. Οι συνολικές εξαγωγές/αποστολές ήταν €150,5 εκατ., εκ των οποίων €61,4 εκατ. ήταν αποστολές προς άλλα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. και €89,1 εκατ. εξαγωγές σε Τρίτες Χώρες.

Για το πρώτο δίμηνο του έτους αναφέρεται ενδεικτικά ότι σημειώνεται εμπορικό έλλειμμα €622,7 εκατ. σε σχέση με €462,6 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.

12. Οι καταθέσεις και ο δανεισμός αποτελούν ένδειξη για την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την πορεία των επενδύσεων και της κατανάλωσης. Σύμφωνα με τα την τελευταία έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου «Στατιστικά Στοιχεία Δανείων και Καταθέσεων των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (NXI)», τα στοιχεία αφορούν το Φεβρουάριο του 2017, συνοψίζονται ως εξής:

Καταθέσεις: Οι συνολικές καταθέσεις τον Φεβρουάριο 2017 παρουσίασαν καθαρή αύξηση €174,9 εκατ., σε σύγκριση με καθαρή αύξηση €148,8 εκατ. τον Ιανουάριο 2017. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής ανήλθε στο 6,2%, σε σύγκριση με 6,0% τον Ιανουάριο 2017. Το υπόλοιπο των καταθέσεων τον Φεβρουάριο 2017 έφθασε στα €49,3 δις.

Δάνεια: Τα συνολικά δάνεια τον Φεβρουάριο 2017 παρουσίασαν καθαρή αύξηση €139,1 εκατ., σε σύγκριση με καθαρή μείωση €86,4 εκατ. τον Ιανουάριο 2017. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής έφθασε στο -6,3%, σε σύγκριση με -6,6% τον Ιανουάριο 2017. Το υπόλοιπο των δανείων τον Φεβρουάριο 2017 ανήλθε στα €55,2 δις.

Επιπρόσθετα, για την περίοδο του Φεβρουαρίου, οι κυριότερες εξελίξεις επιτοκίων που αφορούν νέες συμβάσεις δανείων και καταθέσεων, περιλαμβανομένων των υφιστάμενων συμβάσεων οι οποίες έτυχαν επαναδιαπραγμάτευσης, συνοψίζονται ως εξής:

Επιτόκια Καταθέσεων

Το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά κατέγραψε μείωση στο 1,32%, σε σύγκριση με 1,51% τον προηγούμενο μήνα.

Το αντίστοιχο επιτόκιο για καταθέσεις από μη χρηματοδοτικές εταιρείες υποχώρησε στο 1,36%, σε σύγκριση με 1,41% τον προηγούμενο μήνα.

Επιτόκια Δανείων

Το επιτόκιο που αφορά καταναλωτικά δάνεια μειώθηκε στο 3,49%, σε σύγκριση με 4,05% τον προηγούμενο μήνα.

Το επιτόκιο που αφορά δάνεια για αγορά κατοικίας παρέμεινε αμετάβλητο στο 2,93%, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα.

Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι €1 εκατ. κατέγραψε μείωση υποχωρώντας στο 3,95%, σε σύγκριση με 4,02% τον προηγούμενο μήνα.

Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του €1 εκατ. παρουσίασε πτώση στο 3,16%, σε σύγκριση με 3,30% τον προηγούμενο μήνα.

13. Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύονται από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας³⁸, παρουσιάζεται αύξηση στις συναλλαγές ακίνητης ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017, αυξημένες είναι οι καταθέσεις

³⁸ http://www.moi.gov.cy/moi/dls/dls.nsf/dmldata_gr/dmldata_gr?OpenDocument

πωλητηρίων εγγράφων κατά 10%, οι οποίες ανήλθαν σε 1.505, σε σχέση με 1.367 την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Επιπρόσθετα, έγιναν 2.765 μεταβιβάσεις που αφορούσαν 3.201 τεμάχια, σε σχέση με 2.516 μεταβιβάσεις και 3.104 τεμάχια για την αντίστοιχη περσινή περίοδο και η αξία τους ανήλθε σε €805,7 εκατ. σε σχέση με €795,3 εκατ. για την αντίστοιχη περίοδο του 2016.

ΑΛΛΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του Συμβουλίου, υφίσταται ένας αριθμός κινδύνων μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές αποκλίσεις την πορεία της οικονομίας και των δημόσιων οικονομικών. Πιο κάτω, καταγράφονται οι βασικότεροι κίνδυνοι.

Καθυστερήση στις μεταρρυθμίσεις: Η έξοδος από το ΠΟΠ, οι καλύτερες των αναμενόμενων επιδόσεων τόσο σε επίπεδο οικονομίας όσο και στα δημόσια οικονομικά και η έναρξη της προεκλογικής περιόδου, έχουν δημιουργήσει αρνητικές συνθήκες στη συνέχιση και ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων, που αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία συνθηκών οικονομικής σταθερότητας και υγιών δημόσιων οικονομικών. Οι καθυστερήσεις είναι εμφανείς, τόσο σε θέματα ιδιωτικοποιήσεων (CYTA και Αρχή Λιμένων), εκσυγχρονισμού (ΑΗΚ) και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας (Μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας και στασιμότητα στην προώθηση των νομοθετημάτων και τη ψήφιση τους σε νόμο).

Εξωτερικό περιβάλλον: Η επαναφορά της κρίσης μεταξύ Ελλάδας και ΔΝΤ και Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ η πολιτική και οικονομική αβεβαιότητα στη γύρω περιοχή, αλλά και στη Ρωσία αποτελούν πιθανές πηγές κινδύνου για την κυπριακή οικονομία.

Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια: Παρά τη μικρή βελτίωση που έχουν καταγράψει οι δείκτες Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, το ύψος τους, τόσο σε ποσοστό ως προς το συνολικό δανεισμό όσο και ως προς το ΑΕΠ, αποτελεί μια από τις βασικότερες απειλές κατά της οικονομικής σταθερότητας, της προσπάθειας ανάκαμψης της οικονομίας και της εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών.

Αυξημένος κίνδυνος χρηματοδότησης: Το Συμβούλιο εξακολουθεί να έχει την άποψη ότι, λόγω της εξόδου της Κύπρου από το ΠΟΠ, και σε συνδυασμό με τις υφιστάμενες διαβαθμίσεις της κυπριακών κρατικών ομολόγων σε μη επενδυτική βαθμίδα, αυξάνεται ο κίνδυνος πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης τόσο για τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όσο και για την κυβέρνηση. Οι αξιολογήσεις του μακροπρόθεσμου χρέους της Κυπριακής Δημοκρατίας παρουσιάζονται στον σχετικό πίνακα για το δημόσιο χρέος.

Επιπρόσθετα και σε συνδυασμό με άλλους εξωγενείς παράγοντες (για παράδειγμα μια αρνητική αντίδραση των αγορών έναντι του ευρώ από ένα Brexit κ.α.), θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τόσο τη ζήτηση για ομόλογα που εκδίδονται ή είναι εγγυημένα από την Κυπριακή Δημοκρατία, όσο και το κόστος χρηματοδότησης του δημοσίου και της οικονομίας γενικότερα.

Ύψος δημόσιου χρέους: Το πολύ ψηλό δημόσιο χρέος και ειδικότερα οι ανάγκες βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης αναχρηματοδότησης, σε συνδυασμό με τις τρέχουσες αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής οικονομίας από διεθνείς οίκους αξιολόγησης, διατηρούν τη χώρα σε επισφαλή θέση. Οι τελευταίες αξιολογήσεις της Κύπρου από τους οίκους Standard's and Poor's και Moody's, όπως και τα συνοδευόμενα σχόλια, δείχνουν μια σχετική βελτίωση. Ωστόσο, η αβεβαιότητα που παρατηρείται στην Ελλάδα, μια πιθανή έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ (Brexit), η πολιτική αστάθεια στην

περιοχή αλλά και στην ΕΕ κυρίως λόγω του προσφυγικού, μπορούν εύκολα να ανατρέψουν αυτή την βελτίωση.

Ύψος εμπορικού ελλείματος: Με βάση τα τελευταία στατιστικά στοιχεία, διαφαίνεται μια συνεχής τάση για αύξηση στο εμπορικό έλλειμμα, λόγω αυξημένων εισαγωγών που ενισχύεται από την αυξημένη κατανάλωση. Δεδομένης της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, η δημιουργία και η διόγκωση ελλειμμάτων συντείνουν στην χειροτέρευση του προβλήματος, με αρνητικές για την οικονομία συνέπειες, σύμφωνα και με το πρόσφατο παρελθόν. Κατά περίπου €261 εκατ. αυξήθηκε το Μάρτιο του 2017 το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου, σε σύγκριση με το Μάρτιο του 2016, φθάνοντας στα €461,1 εκατ., λόγω της αύξησης των εισαγωγών και παράλληλα της μείωσης των εξαγωγών. Εξάλλου, το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο αυξήθηκε σημαντικά το πρώτο τρίμηνο του 2017 στο €1,26 δις, σε σύγκριση με €497,1 εκατ. το πρώτο τρίμηνο του 2016. Η αύξηση του ελλείματος στο εμπορικό ισοζύγιο οφείλεται στην αύξηση των εισαγωγών κατά €150,8 εκατ. σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2016 και στη μείωση των εξαγωγών κατά €111 εκατ..